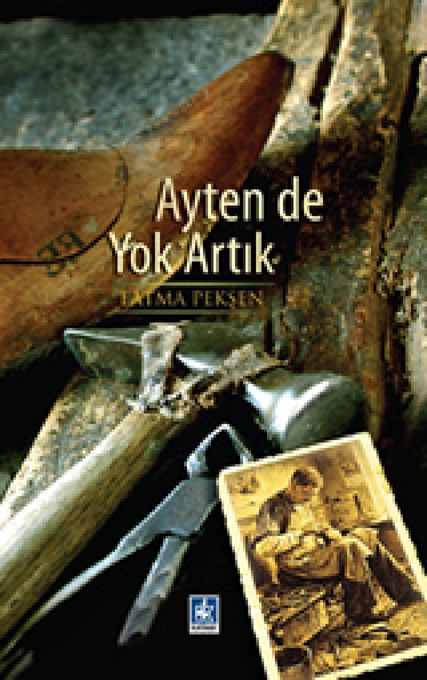

Ayten de
Yok Artık
FATMA PEKŞEN

AYTEN DE YOK ARTIK

FATMA PEKŞEN

Ayten de Yok Artık

FATMA PEKŞEN

AYTEN DE YOK ARTIK

Editör
Hasan Hayri DEMİREL

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-9944-125-29-1

Yayın Numarası
211

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Ekim 2007

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
Üsküdar / İSTANBUL 34676
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.kaynakyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÇORAP

"Yaz yağmuru yalancı, padişah kızı dilenci" sözünü boşu boşuna söylememiş eskiler. Elbette yalancıydı yaz yağmuru, görünmesiyle kaybolması bir oluyordu. Padişah kızının dilenciliğine de kim inanırdı ki; onca debdebenin arasında?

Her zamanki gibi olmuştu yine. Üst üste yağıp, o saatlerde insanı dışarı çıkmaz eden kırkikindilerden değildi. Adı üstünde, yaz yağmuruydu. Rahmet, avluyu çevreleyen ağaçların tepe dallarını şöyle bir öpmüş, yitip gitmişti ardından da.

Damlalar minik pıtırtılarla saca, ahenkli şırıltılarla şadırvanın sularına, bahçenin çiçeklerine görünmez buseler bırakıyordu. Bu durum dimağlarda öylesine lezzetli çeşni bırakıyor, öylesine farklı bir ninni çağrıştırıyordu ki şu anın tarifini yapmak zordu.

Ana kokusu derlerdi birçok yerde bu tarif edilemeyen kokunun adına. İnsanın nereden geldiğini bir türlü kavrayamadığı Yağmurla toprağın aşkından doğan bu koku ve damlalar hakkında uydurulan çok şey vardı halk arasında. Yok değince saçlar kulaç kulaç uzarmış, yok yedi sene biriktirip içince, sittin sene mide ağrısı görülmezmiş, yok şu yok bu. Hangisine inanırsan inan.

Tek tük serpiştirirken içine girdikleri yapının üstündeki damlacıklar gitgide çoğalmıştı. Çoğalmakla da kalmamış, sacdan yankılanarak ta kulaklarına kadar gelen bir tempoyla horon tepmiş, sonra da yitip gitmişti.

Ekserisi yaşlılardan ve bu muhite yakın esnaflardan vücuda gelmiş cemaatin içindeydi o genç de. Taze aldığı abdesti ve ıslak

ayakları ile halıları ezerek ilerlemiş, en sondakinin yanına yanaşıp saf tutmuştu daha müezzinin kelamını bitirmesine fırsat vermeden.

Adam yan yan, gözucuyla baktı. Yağmurdan kaçmış bir yeniyetmeye benziyordu. Yoksa ikindi üstü bu yaşta genç gelmezdi pek camiye. O yaştakileri ancak cuma günleri görebiliyorlardı. Ya yakınlardaki bir dükkâna alışverişe gelirken yağmura yakalanıp, "Hiç değilse şu camiye gireyim" fikri ile içeri adım atmış, sonra da cemaatten utanıp abdest alıp namaza niyetlenmişti ya da cemaatten birisi ile görüşecek bir meselesi vardı. Yoksa şunca zaman gireni çıkanı bilmez miydi hiç; buranın yerlilerinden olarak. Hani hiçbir öğünü kaçırmayan muhtar da aralarında; ola ki mühürlük bir meselesi vardır ihtimal.

Eğer öyle günübirlik, daha doğrusu anlık, mecburi bir ziyaret olmasaydı daha derli toplu olur, her şeyden öte ayağına bir çorap geçirir de öyle girerdi içeriye. Böyle fütursuzca dalmak, hiç yakışık alıyor muydu?

Allahuekber.

Tövbe tövbe. Niye ikide bir de gözü ona takılıyordu ki? Kemikli kemikli duran ayak parmaklarına gidip gidip geliyordu bakışları.

Semiallahulimenhamideh.

Yeşil halı kaplı tabanda, mora çalar kırmızılıkta, hâlâ ıslakmış gibi duran ayaklar daha mı bir dikkat çekici oluyordu ne? Başka renk halıda, mesela mavide sarıda olsa belki de böyle gözü kaymayacaktı.

Allahuekber.

Bu böyle olmaz. Şu gençlere birisinin çıkıp adap öğretmesi lazım. Eskiden haddine mi kalmış ki edebe aykırı bir hareket edesin... Kulağından tuttuğu gibi dışarı atarlardı adamı. Bir keresinde daha onbeşini sürerken komşu oğlu Enver ile Kerami'nin

kahvesine gidip tavla oynamışlardı da, emekli tahsildarlardan Yusuf Efendi'nin kızgın bakışlarına yakalanmış feleklerini şaşırmışlardı.

Esselamüaleykümverahmetullah

Esselamüaleykümverahmetullah.

Kaç ay Enver ile saklanmış, Yusuf Efendi'nin gözüne takılmamak için sokak değiştirmek zorunda kalmışlardı. Edep vardı edep. Unutulup yok olan edep…

Allahuekber.

Buranın gediklilerinin hiç birisi çıplak ayakla durmaz namaza. Ayak dediğin temiz ve çoraplı olmalıdır.

Eskiden cami görevlileri fesleğen saksıları dizerlermiş ayakkabılığın olduğu yerlere. Sümbül, karanfil zamanı, mihrabın sağına soluna saksılar içinde bu çiçekleri yerleştirir, cemaati mest ederlermiş. Şimdi çıplak ayak ile babalarının tarlalarında gezer gibi geziyorlar zamaneler.

Ayak. Sabahki gazetenin bulmaca ekinde "eski dilde ayak" diye bir soru geçiyordu. Ne cevap yazmalıydı ki o haneye? Hanım, çarşı pazar listesini eline tutuşturunca yarım bırakmıştı bulmacayı. Bir de "Rusça evet" sorusu geldi gözünün önüne. Onun cevabı ne olmalı ki?

Subhanallah.

Safdaşlarından emekli itfaiyeci Hasan Efendi ile çakıştı bakışları. O da mı kendisi gibi çıplak ayaklara takmıştı kafayı yoksa? Huylanırdı her zaman böylesi sululuklar karşısında. Hatta geçen gün sokak ortasında aynı külahtan dondurma yalayan kızlı oğlanlı grubu görünce sinirlenmiş, sinirlenmekle kalmayıp, "Eğer gücünüz yetmedi de alamadınızsa, hepinize birer külah dondurma alayım." deyivermişti ama hiç de ayaklara takmış gibi görünmüyordu. Keyifli zamanlarında yüzüne oturan koyun munisliğindeydi. Görmemiş olması da imkânsızdı.

Elhamdülillah.

Hadi kıyamda gözüne ilişmedi, rükûda da mı fark etmedi kırmızıya çalan mor parmakları? Belki de Kasap İhsan'ın babası Arif'in gürlemesini bekliyordur. O, pek sever gençleri paylamayı. Alı al moru mor eder insanı.

Allahuekber.

Belki de kendisinden umuyorlardı ufak bir kulak çekme işini. Öyle ya bunca zamanın gediklisi kendisi de… Onun da hakkı var adap konusunu gençlere, çocuklara öğretmeye. Kimsenin namazını fesat etmeye hakkı yok bunların. Hele şu tespih çekme işi bitsin, duayı uzatıp, son çıkanlardan birisi olarak genci bir kenara çeker, usulüne uygun söylerdi. Biraz da surat asmalıydı ki söylenenler karşıdakinin beynine iyi yerleşsin.

Velahavle velakuvvete illa billahil aliyyül aziym.

Yağmuru yiyip, akasya ile leylak salkımlarının kokularına bürünerek içeri giren meltem, mis gibi bir tesir bırakmıştı caminin içinde. Her ne kadar adı yaz yağmuruysa da, serpintinin ardından bir kucak da serinlik getirmişti. Hafiften üşüdüğünü hissetti. Zaten çarşı pazar dolaşıp durmuş, epeyce terlemişti. Durup durup da yaz başında öksürük tıksırık olursa... Hiç işine gelmezdi bu. Yapılacak onca iş, çözülecek onca bulmaca, haşlanacak onca genç varken... Bir de ayın başında hanımı kaplıcaya götürmeye söz vermişti ki, hiç uygun olmazdı bu hastalıklı hâl.

Tespihi yerine asıp, şu yeniyetmeyi gözden kaçırmadan çıkmalıydı dışarıya. Bugün çıplak ayakla girerlerdi içeriye, yarın küpeyle, atkuyruğu saçlarla, şortla, donla… Bu gençlere göz açtırmamak lazımdı. Adap öğrenmeleri lazımdı adap! Hayatın her döneminde ders almalılardı birilerinden. Sadece o mu? Cümle insan ders almalıydı.

Ayakkabılığın yanındaki askılığa astığı, ta ilk işe girdiği seneden kalma, okka çeken ömürlük şemsiyesini alırken, gencin okul

çantasından çıkarıp giydiği, tabanı delik çoraplara ilişti gözleri. Sonra genç; ayakkabılarını giymiş, avcısından kaçan ceylan yavrusu çevikliğiyle avluyu adımlamış, şadırvanın arkasında kalan kapıdan sokağa süzülmüştü.

Beriki, boş gözlerle bir müddet sokağa doğru baktı. Sonra başını iki yana sallayarak, omuzları düşmüş vaziyette evinin bulunduğu yokuşa doğru vurdu kendini.

Hakikaten de adap öğrenmek lazımdı birilerinden.

TEK JETON

Her zamanki sabah işleriyle boğuşuyorum. Bu sene yaz erken mi bastırdı ne? Perdeyi açmadığım hâlde mutfak cayır cayır yanıyor. Daha Ağustos'a bile girmedik. Bir de "Sizin memleket soğuk." derler. Gelseler de bizim hamamda yarım saat otursalar. Evin reisi, karnıyarık emrinde bulundu dünden, gel de yapma. "Buyur sen geç tava başına, kızart." diyeceğim ama serde hanımlık var. Bir de 'pişirdiği yenir' unvanı almışız ki hiç olmaz. Huysuz adam değildir ama akşamdan yapmadım diye suratını biraz astı zaten; sanki aşeriyor.

Of... Bu sıcakta nasıl çekilir bu kızartma, bu mutfak? O kadar vantilatör diye tutturdum da bana mısın demedi... Efendim; kış memleketiymiş, kaç gün kullanacakmışım, israf harammış. Benim Ayten'den, Gülnur'dan, Rasime'den ne farkım var? Aynı kattayız. Onların mutfağı ayrı memlekette mi sanki? Şu mübarek patlıcanların da boyası ellere yerleşmiyor mu, sinir oluyorum. Yarın altın günümüze bu ellerle mi gideceğim? Radyodaki spiker, "Limonla ovun." diyor ama bana mısın demiyor lekeler. Tek çare çamaşır suyu ama onun da kokusu çıkmıyor iki gün. Yarın çeşit çeşit parfüm kokularının arasında, çamaşır suyu kokan ellerimi nereye saklayacağım?

Ay! Patlıcanı tavaya koyarken yağ elime sıçradı. Hay aksi, soğuk suya tutayım bari. Hah, telefon da çalmaya başladı. Bu ne cümbüş yahu, ge-li-yo-rum...

– Efendim.

– Hanımefendi durumumuz çok acil. Tek jetonum var. Komşumuz doğum yapıyor. Hastaneye zor yetiştirdik. (.......) numaralı telefondan Sultan Kuaför'den Sedat Bey'i hastaneye gönderir misiniz? Karısının durumu kritik… Size güveniyorum, zor durumdayız. Gelirken evden valizi de getirsin. Unutmuşuz tamam mı?

– Tamam, şimdi ararım, geçmiş olsun deyin hastaya benim tarafımdan. Hay Allah jeton bitti, duyuramadım.

Eyvah! Patlıcanlar kararacak, çevirip geleyim de öyle arayayım verdikleri numarayı. Neyse ki kararmadan yetiştim. Ne demişti telefondaki kadın; "(.......) numarayı ara, Sultan Kuaför'den Sedat'ı iste." Tamam çevireyim.

– Alo,

– Beyefendi, Sedat Bey'le görüşecektim.

– Burada öyle birisi yok.

– Nasıl olur canım, telefondaki kadın Sedat Bey demişti.

– Bacım burada Suat var, Sedat yok.

Hımm, doğru olabilir, belki de heyecandan ben şaşırdım, Suat dedi de Sedat anladım. Vantilatör, çamaşır suyu, karnıyarık derken...

– Alo, buyurun ben Suat.

– Beyefendi, eşiniz doğum yapıyormuş, az önce hastaneden aradılar. Evden valizi alıp gidecekmişsiniz.

– Ne doğumu? Bizim hanım altmış yaşında. Gelin hamile ama daha üç aylık, yanlışınız olmalı.

– Ama Sultan Kuaför'den, Sedat şey Suat Bey'i hastaneye gönder dedilerdi.

– Ne kuaförü? Burası kaportacı dükkânı…

– Dükkânınızın ismi ne?

– Aslan Kaporta.

– Hay Allah, özür dilerim.

– Bir de özür diliyor. Dalganı başkasıyla geç.

– ...

Patlıcanları yakma pahasına, kömürleşmiş görüntüsüyle, aşçılık hayatımın en kötü karnıyarığını sunuyorum bizimkilere. Dünkü aşeren adam bile beğenmiyor. Yoğurt ekmekle idare ediyor zavallı.

Ne yapayım? Ben mi istedim böyle olmasını. Patlıcanları ocakta unutup, telefon rehberini kucağıma alıp satır satır hatmederek, Sultan Kuaförü araştırdım. Adı Sultan olan, birisi pastane, birisi market, diğeri de mobilyacı olan üç işyerini arayıp Sedat ya da Suat diye birisi çalışıyorsa konuşmak, acele hastaneye göndermek istedim ama hiç birinde de öyle birisi yoktu. Akşama kadar içim içimi yedi. Bir de bana güvendilerdi. Acaba doğum oldu mu? Normal mi, sezaryen mi oldu? Yoksa Allah korusun kötü bir şey mi oldu? Hastaneyi arasam öğrensem diyeceğim ama ismini bile bilmiyorum. Sahi kimdi beni arayan? Hangi hastaneden aranmıştım ki? Bula bula en yetkili beni mi buldular? Niye o tek jetonla kocasını değil de beni aradılar. İnşallah kötü bir şey olmamıştır. Kız mı oğlan mı oldu acaba? Yoksa ikiz mi? Durumumuz acil, demişti. Allah vere de kan kaybı olmasa. Nasıl öğrensem acaba? Yoksa Sultan kelimesini de mi ben uydurdum? Onun yerine emir, şah, raca, çar, padişah vs. olan dükkân adı söylendi de ben öyle mi anladım? Hay Allah ne yapsam? Tekrar rehbere mi baksam acaba ama vakit geç oldu.

***

– Hanım, televizyona baksana; ne insanlar var şu dünyada?

– N'olmuş ki?

– İki liseli kız, koca şehri birbirine katmışlar.

– Nasıl katmışlar?

– Birçok evi arayıp, "Tek jetonumuz var, acil bir durum var." deyip aklı bir karış havadaki kadınları kandırıp, kimini hastaneye, kimini postaneye, kimini karakola göndermişler.

– Allah Allah, hiç mi kimse uyanmamış?

– Uyanmış; uyanmışlar da, birisi polisten yardım isteyince uyanmışlar. Ben şanslıyım arkadaş, kömür gibi karnıyarık yapsa da bizim hanım, akıllı hiç değilse... Böyle şeylere inanmıyor.

– …

AYŞE GELİN - MOR DAĞLAR

Avluya sarı sarı güz yaprakları dökülmüştü. Alaca ineğin sütünü sağdıktan sonra, ahırın kapısından çıkan, koca tastaki sütü dökmemek için de ağır ağır yürüyen Ayşe Gelin havaya baktı. "Yağmur yağacağa benziyor, çabucak şu avluyu süpüreyim." diye düşündü. Kapıyı usulca açtı ve bir kedi sessizliğiyle mutfağa girdi. Ses çıkarmamaya gayret ederek sütü tencereye süzdü ve ocağı yaktı. "Süt kaynayıncaya kadar avluyu süpürürüm nasıl olsa." dedi, yine sessizce dışarı çıktı. Dış kapının arkasındaki süpürgeyi aldı, hışırdata hışırdata yaprakları süpürmeye başladı.

– Birazdan ihtiyarlar uyanır, dedi.

Ayşe Gelin evin beşinci ve son geliniydi. Eltilerinin üçü başka şehirlerdeydi. Bir tek en büyük eltisi vardı bu kasabada, o da kasabanın öbür ucunda oturuyordu, öyle pek sık görüşemiyorlardı.

Evdeki üç ihtiyar, akşamdan akşama eve gelen sessiz bir koca ve iki inekten başka uğraşacak, eğlenecek şeyi yoktu. Avluyu süpürdükten sonra dış kapıyı açtı, kapının önünü de süpürüp biriken kuru yaprakları kırık bir kovaya doldurdu, süpürgeyi aldığı yere koydu. Yavaşça içeri süzüldü, oda kapısını açtı, ihtiyarlar daha kalkmamışlardı.

Karyolada kayınbabayla kaynana uyuyorlardı, divanda yatan kayınbabanın babası ise kımıldamaya başlamıştı. Efendi Baba dediği bu zayıflıktan her bir kemiği sayılır hale gelmiş ihtiyar, Ayşe

Gelin'i çok seviyordu. Kapıyı sessizce kapatıp mutfağa geçen Ayşe Gelin, kısık ocağın altını açtı, süt fokur fokur kaynayınca da sütü kaldırıp çaydanlığı oturttu. Küçük siniye zeytini, peyniri, yağı, reçeli dizerken birden durdu, parmaklarıyla hesap etti, bir ay sonra iki sene dolacaktı evleneli, daha çocuğu olmamıştı.

Varsın olmasındı ama buraların âdeti gereği bir çocuğu kucaklamadan baba evine gidilmez, el öpülmezdi. Dayısının kızı Sabahat kendisinden bir hafta sonra evlenmiş, onun bir de kızı olmuş ve baba evine el öpmeye gitmişti. Öyle göreceği gelmişti ki anasını, babasını, kardeşlerini, evini… Anası, babası geçen sene iki günlüğüne gelmişlerdi ama kardeşleri, hele en küçükleri Hasan burnunda tütüyordu. Adı batsındı böyle âdetlerin, iki saatlik uzaktaydı köyü ama gidemiyordu.

On sene çocuğu olmasa göremeyecek miydi köyünü, ocağını? Gözlerine dolan yaşı yazmasıyla sildi ve fokurdayıp duran çayı demledi. Yine usulca ihtiyarların odasına gitti, kapıyı araladı. Bu sefer uyanmışlar, elbiselerini giyiniyorlardı. İyi sabahlar dileyerek perdeyi açtı. İçeri soluk bir güz güneşi girdi.

Yün çorabını bir türlü giyemeyen Efendi Baba'ya yardım etti. Yatakları toplayıp tekrar mutfağa gitti. Ayşe Gelin'i izleyen Efendi Baba mecalsiz sesiyle "Çıkarsa bu gelinden hayır çıkacak." dedi. Diğer iki ihtiyar "doğru" dercesine kafalarını salladılar. Ayşe Gelin, kahvaltı sinisini getirdi. Çaylarını içip karınlarını doyurdular. Sofrayı kaldırdıktan sonra bulaşık yıkadı, camı açıp odayı süpürdü, sonra da ihtiyarlara birer bardak sıcak süt getirdi. Yine Efendi Baba mecalsiz sesiyle: "Ayşe kızım, bizim büyük gelin var ya, Hanife, muhtarın sümüklü kızı. Ondan süt istediydim..." soluklanıp devam etti: "Bana ne dedi biliyor musun? Çocuğunun mama şişesini gösterip 'Buna doldurup vereyim mi?' dedi aksi gelin." Ayşe Gelin, belki on sefer dinlemişti bunu ama

ses çıkarmadan yine dinledi. "Böyle aksilik olmaz ki Efendi Baba, bir bardak süt için." dedi. Bardakları toplayıp dışarı çıktı. Üç ihtiyar baş yine umutla sallandı. "Ne hayır varsa bu gelinde var." dediler. Kaynana: "Bu ötekilere benzemiyor." diye devam etti. Yaşlı kayınbaba da dağılmış tespihini dizmeye koyuldu. Gözlüğünü takıp hâlsiz hâlsiz örgü örmeye başladı kaynana. Efendi Baba ise her günkü gibi kâh yattı kâh oturdu.

Ertesi sabah yine erkenden kalkan Ayşe Gelin, bir yandan kocasının kahvaltısını hazırlıyor, bir yandan da gördüğü rüyayı hatırlamaya çalışıyordu. Karmakarışık bir şeyler görmüştü rüyasında. Evin arka tarafındaki kayısı ağacının üstüne anası bir kuş olup gelip konmuştu. "Ayşe, Ayşe" diye sesleniyordu. Kuş bir annesi oluyor bir babası oluyordu. "Hayırdır inşallah, uyansın, kaynanama sorarım." dedi.

Kocasının kahvaltı edip ayrılmasından sonra süt tasını alıp ahıra gitti. İneklerin sularını, samanlarını verdi. Tavukları yemledi, sütü sağdı. Bir saate yakın uğraştı durdu, dışarıda güneş doğmuştu bile.

Gözü kayısı ağacına takıldı. Sanki anasını görecekti. Ağaç; yapraklarını dökmüş, kalan üç beş sarı yapraksa soğuğa ve rüzgâra direnmeye çalışıyordu. Yine sessizce eve girdi, her günkü gibi sütü süzdü, tencereyi ocağa koydu altını kıstı. Dışarı çıktı. Ayakları onu kayısı ağacına götürüyordu. Sanki anası orada, ağaçta bekliyordu. Geldi, kuru ağacın dibine dikildi. Birden aklına bir fikir geldi. "Ağaca çıkarsam bizim köyün dağlarını görürüm belki…"

Öyle sevindi ki bu fikrine, sanki anasını, babasını, köyünü görecekmiş gibi geldi. Evin pencerelerine baktı, kimse yoktu. Etrafından emin olduktan sonra terliklerini çıkardı, ağaca tırmanmaya başladı. Biraz çıktı ama dağlar görünmüyordu. Biraz daha

çıktı, karşı evin çatısıyla dağların sisi görünüyordu. "Az daha çıkarsam bizim köyün dağlarını görürüm." demeye kalmadan, ağaçtan gelen çatırtıyla beraber kendini yerde buldu. Kalkmak istediyse de kalkamıyordu. Ayağında müthiş bir acı vardı. Kırılmış mıydı ne? "Anne, anne" diye eve seslendi. Karnı da ağrıyordu. Hem ağlıyor hem sesleniyordu ama kimse duymuyordu. Oturduğu yerden sürünerek eve doğru ilerlemeye başladı. Şimdi ne söyleyecekti evdekilere? Ayağının kırıldığına mı yanaydı dağları göremediğine mi?

– Ağaçta ne işin var, demezler miydi?

Gözleri kararıyordu. Binbir zorlukla evin eşiğine gelince bayıldı. Uyanıp da gelini mutfakta göremeyen kaynana dışarı çıktı. Eşikte yatan gelini görünce bağırarak içeri koştu.

– Koşun, gelin ölüyor gelin...

İhtiyar kayınbaba doktor getirmeye gitti, koşarak. Kaynana şaşkın şaşkın bir içeri bir dışarı koşup duruyordu. Efendi Baba, bastonuna dayanmış titreye titreye ağlıyordu. "Ayşem, kızım, kıymetli gelinim."

Gelen doktor kısa bir muayeneden sonra:

– Hastaneye götürmemiz lazım, çocuğunu düşürüyor, dedi.

Kaynanayla, kayınbaba birbirlerinin yüzüne baktılar: "Çocuğumu vardı ki?"

Vardı ya ama Ayşe Gelin bile bilmiyordu. Birkaç gün hastanede kaldıktan sonra eve getirdiler Ayşe Gelin'i. Çocuğunu düşürmüş, ayağı alçılanmıştı. Sedire yer yaptılar. Günlerce yattı. Solgun çehresi pencereden görünen kayısı ağacına çevriliyordu sık sık.

Ne çocuğunun düşmesine acıyordu, ne de mahalledeki kadınların dedikodularına aldırış ediyordu. Köyünün dağlarını bir görebilseydi başka bir şey istemeyecekti. Ağaçtaki tek tük yap-

raklar döküldükçe umudu da azalıyordu. “İnşallah bahara…” diye mırıldandı. Kar, ince ince yağmaya başlamış, mor dağlarla beraber Ayşe Gelin’in umutlarına da bembeyaz elbisesini giydirmişti.

MUSLUKLU BİDON

O gün Didem Hanım'ın kabul günüydü. Birkaç gündür hummalı bir şekilde hazırlığıyla meşguldü. Avizeler siliniyor, gümüşler parlatılıyor, kıyı bucak her taraf elden geçiriliyordu. Genç kadın bir yandan temizlikle meşgul olurken, diğer yandan yemek kitaplarını, dergileri karıştırıyor, daha önce kimsede yemediği şeyleri, değişik lezzetleri bulmaya gayret ediyordu. Öyle ya, gelecek arkadaşları hep kendi seviyesinde, genç, ilerici kimselerdi. Pelin, İzel, Hâle, Nilay, Hazal, Bengü, Tuğçe ve Gizem Hanımlar gelecekler, hem oyun oynayacaklar, hem de yiyip içerek eğleneceklerdi. Yoksa bu bunaltıcı sıcaklar nasıl geçerdi?

İki katlı ev; güzel, bakımlı bir bahçe içindeydi. Çevrede parmakla gösterilecek kadar dikkat çekici olan evin altında birkaç arabayı rahatlıkla alabilecek bir de garajı bulunuyordu. Geniş kameriyenin altına hazırlanan masada yok, yok gibiydi: Fransız pastalar, İtalyan börekler, Amerikan salatalar, çeşitli meşrubatlar, hatta minik buz kovaları içinde içkiler, gümüşlerin, kristallerin içinde cins cins meyveler. Son bir kez daha masayı gözden geçiren Didem Hanım; salonda, pencerenin önünde oturup bahçeyi seyreden kayınvalidesi Nadide Hanım'a yüzünü buruşturarak baktı. Ne işi vardı şu kadar gencin içinde? Misafirlerin olduğu gün çıkıp bir yerlere gitse, parklarda dolaşsa ne olurdu sanki? Allah vere de misafirlerin yanına, kameriyeye gelmeseydi. Çekinecekler, sigaralarını bile rahat içemeyeceklerdi.

On senedir beraberlerdi ama alışamamış, ısınamamıştı işte. Yaptığı her hareket, konuştuğu her kelime, hatta aldığı nefes bile batıyordu ona. Arkadaşlarının hiçbirisinin kayınvalidesi yoktu, oh ne rahatlardı! Kendisi gibi ihtiyar kahrı çeken yoktu.

Yaşlı, ama güzelliğini yılların yıpratamadığı Nadide Hanım, kapıdan bir görünüp "Hoş geldiniz." deyip ortalıktan kaybolmuştu. Çocuk getirmenin ayıp sayıldığı misafirlikte oyun hareketlenmiş, masayı donatan yiyecek, içecekler tüketilmeye başlanmıştı. İkindi güneşi olanca gücüyle kameriyeye hücum ediyor, tenteye rağmen içeri giriyor; dedikodudan, oyun telaşından, yenilen, içilenlerin verdiği bunaltıdan oluşan sıkıntıyla daha da çekilmez oluyordu. Ne zamanın geçtiğini fark eden vardı, ne de bahçeden gelen çiçeklerin kokusunu alıp, rengini hisseden.

Nihayet gitme zamanı yaklaşmıştı. Bir iki misafir hanım lavaboya geçip makyajlarını tazelemek istediler. Bozulmuş makyajlarıyla insan içine çıkacak hâlleri yoktu ya! Birkaç hanım gülüşü gülüşe, evin zevkle döşenmiş holüne girdiler. Sırayla banyoya girecekler, makyajlarını tazeleyeceklerdi. Neredeyse bir oda genişliğindeki banyonun duvarında deniz ve orman manzaraları, kuru çiçek buketleri vardı. Yabancı marka kokulu sabunlar, şampuanlar ve antika havası veren ibrik, leğen, güğüm gibi dekorlarla zengin görünüm tamamlanmıştı.

– Aa… Bu da ne, diye hafif bir çığlık attı İzel Hanım, eliyle yeri göstererek.

Birkaç adım ötede antrede duran hanımlar ve evin sahibi Didem Hanım, hep birlikte gösterilen yere baktılar. Küçük bir tabure üstünde musluklu mavi plastik bir bidon duruyordu ve önünde yine bir başka tabure vardı. Ev sahibi hanım:

– Haaa, o mu, dedi yüzünü asarak. Bizim hanımın abdest musluğu.

Hazal Hanım kahkahasını zor zapt ederek:

– Ayol lavabo ne işe yarıyor?

– Hanımefendinin ayakları ağrıyormuş, onun için iki üç senedir bu icadı çıkardı. Her gelen alay ediyor benimle. Bir gün kaldırıp bahçeye atacağım. Şimdiye kadar nasıl yaptınsa öyle yap diyeceğim.

Pelin Hanım, alaysı gülümsemeyle lafa karıştı:

– Yaşlılar böyle eski kafalı oluyorlar işte. Ben, benimkine üç sene zor dayandım, tuttuk bir ev, oğlu gidip ara sıra bakıyor. Abdest mi alır, namaz mı kılar, evine bidon mu dizer, ne yaparsa yapsın.

Ev sahibi kadın:

– Hep oğlu olacak Taner'in yüzünden, yok anası onu dul hâliyle okutup yetiştirmişmiş, yok onun duasıyla bu mevkiye gelmişmiş, bana karışıp görüştüğü yokmuş, bir sürü gevezelik. Tut huzurevinden bir oda, ver parasını aydan aya, git bayramlarda ziyaretine olsun bitsin. Dile kolay şekerim, tam on senedir kahrını, nazını çekiyorum, dedi ağlamaklı bir sesle.

***

O gün akşam yemeğinde Didem Hanım, sinirli bir şekilde, arkadaşlarının kendisini alaya aldıkları bidon bahsini açtı. Karı koca, iki çocuk ve Nadide Hanım'dan oluşan beş kişilik sofrada buz gibi bir hava esmiş, estiği yetmezmiş gibi hepsini de etkilemişti. Yaşlı kadın, oğlunun üzülmemesi için hiç sesini çıkarmamıştı ama gelininin "Söyle annene, abdestini lavaboda alsın, ben banyomda kalabalık çekemem!" deyişini bir hançer acısıyla yüreğinde hissetmişti. Gece yarısına kadar uyuyamayıp, yarısına kadar suyla dolu bidonunun kaldırılıp atıldığı çimenlerin üzerinde, boynu bükük yatışını seyretmekten kendini alamamıştı. Gece yarısından sonra içi burkulmuş olarak uykuya dalan Nadide Hanım, sabaha gözlerini bir daha açamayacağını bilemiyordu.

O gece "Küçük kıyamet" olarak adlandırılan Marmara depremi meydana gelmiş, iki çocukla, karı koca kendilerini dışarı atabilmişti ama yaşlı kadın yatağından bile çıkamamıştı. Bir enkaz yığını hâline gelen ev, garajındaki arabasıyla olduğu yere çökmüştü. Tozun, dumanın göğe yükseldiği, çaresiz insanların sağa sola koştuğu sokaklarda manzaranın korkunç yüzü bütün çıplaklığıyla görünüyordu. Çiçeklerinin, çimenlerinin üstüne çöreklenen kalın toz tabakasına rağmen geniş bahçenin bir köşesinde, derme çatma olarak kurulan çadırın önünde mavi plastik bir bidon duruyor, dört kişilik ailenin ihtiyacına cevap vermeye çalışıyordu.

İLKYAZ HÜZNÜ

Her şey ne kadar da yolundaydı ama...

Bir hafta önce planlanıp, herkesin onayı alındıktan sonra bugün için hazırlıklar başlamıştı. Hadi varlıklı olanlar neyse de –zaten onlar böylesi günleri sık sık yaşıyorlardı- diğerleri için büyük bir önem arz ediyordu bu gibi etkinlikler.

Sabah erkenden okulun büyük bahçesinde toplanıp, baharda olmalarına rağmen hâlâ içlerini titreten serin havayı soluya soluya, araçlarının gelmesini beklemişlerdi.

Taze sürgünlerin orasına burasına konmuş yusufçukların, gugukkuşlarının, karakargaların bahar türküleri, öğrencilerin seslerine karışmıştı.

Çantalardan sepetlerden dışarı taşan haşlanmış yumurta, börek, kurabiye vs. kokuları, tabak çanak şıkırtılarının eşliğinde tıklım tıkış doldukları otobüste, öğrencilerin yarısı ayakta kalmış, Gümelek'in yolunu tutmuşlardı.

Tabiatın bağrından fışkıran sütleğenler, ısırganlar, karayoncalar, sarısabırlar, çayırsüpürgeleri, yüksüfotları, tekesakalları, kuzukulakları, gözpınarlarında sevinç damlalarıyla selama durmuşlardı sanki. Peygamberçiçekleri, evelikler, pürpürümler, kazankaraları, telliceler, dikencikler, kengerler, gevenler öbek öbek gülümsüyorlardı pencerelerden el sallayanlara. Kendi dillerince dua ediyorlardı mantarlar, yabani güller, karamuklar, itüzümleri.

Müzik öğretmeni Yusuf Bey'in davudî sesine diğerlerinden de eklenenler olunca daha bir renk gelmişti yolculuğun gidişatına.

"Dereler buz bağladı
Yarem yarpuz bağladı
Beni bir gelin vurdu
Yaremi kız bağladı"

Özellikle erkek öğretmenlerin cesaretlendirmesiyle coşan müzik öğretmeni, yolun yokuş olmasına, şoförün zorlanmasına aldırmadan repertuarının diğer parçalarına geçmekte bir beis görmemiş, ahenk yaymaya devam etmişti gün tepeye doğru yükselirken.

"Ne siyah ne yeşil, ne toz pembedir.
Mavi dünyam benim ömre bedeldir..."

Sadece öğretmenlerin değil, öğrencilerin, hatta şoförün bile gözlerini alan hıyabanın bayıltıcı güzelliği karşısında, uçlarından sular damlayan yabani ağaçların yollara kadar sarkan kısımlarına dokunma yarışları yapa yapa varmışlardı menzile.

Daha arabadaki sepetini indirmeden çayırlarda takla atanları mı sorarsınız, Ab-ı Hayat misali, kendi dilince ilâhiler okuyan pınara koşanları mı?

Temiz çam havasını ciğerlerine doldurma gayretindeki beden eğitimi hocasını, çocukların bir kısmı takip etmeye başlamışlardı bile.

Ağacın çiçekle, öğretmenin öğrenciyle, şoförün hademeyle eşitlendiği, tek düşüncenin, yıl sonu olması münasebetiyle bunalan okul mensuplarına ve öğrencilere farklı bir gün yaşatmak, not kaygısı, disiplin korkusu çekmeden gönüllerince eğlenme fırsatı tanımak olduğu bu hafta sonunda bütün yüzler gülecek, herkes

yediğini diğeriyle paylaşacaktı. Yalnız bugüne mahsus bile olsa, kimse kimseye ters davranmayacak, hoşa gitmeyen harekette bulunmayacaktı.

Bir başka deyişle sıra dışı bir gün olacaktı. Çekler, taksitler, alacaklar verecekler, kira dertleri filan olmayacaktı. Tabiat yenilip içilecek, gökyüzü koklanacak, bulut dinlenip, kırlangıç solunacaktı tek kelimeyle.

Evlerinde bir iki kabı çalkalamak için anneleriyle kavgaya tutuşan kızlar, ne hikmetse bu gibi yerlerde iş görme yarışına tutuşurlar ve herkesten önce gayrete gelirler. Piknik tüplerini yakmaya, mangal için oğlanları çalı çırpı toplamaya gönderme çabalarına girerler hemencecik.

Bu hiç de sıradan olmayan günde yine işbaşına geçme niyetindeler bizimkiler.

Lakin onların bu telaşına büyüklerden pek de olumlu bir cevap gelmiyor. Erkek öğretmenler önce esaslı bir maçı, bayan öğretmenler ise sağlıklı yaşam yürüyüşünü teklif ediyor; mangal partisini ve türlü çeşit nimeti hak etmek için. "Önce yorulmalı sonra yumulmalı." deniyor.

Büyüklerinki kabul görüyor tabi ki. Küçükler süklüm püklüm. Okulun gediklisi Vahide Hanım, ekibin en yaşlısı olarak önde. Onu, sürekli ağrılarından şikayet eden Şükran Hanım takip ediyor. Arkasında Lütfiye, Firdevs, Songül ve Müfide Hanımlar var. Tek sıra hâlinde, ırmak boyunca yürünülmesi tasarlanan güzergâhta, öğretmenlerin ardı sıra kız öğrenciler geliyor. En arkada ise beden eğitimi öğretmeni Nigâr Hanım grubun "bey ana"lığını yapıyor. Hani bilirsiniz, yörükler göçerken, yörükbeyinin eşi, yani bey ana, kafilenin en arkasında yürür. Hem töreler onu gerektirir, hem de kafileyi türlü kötülükten kollar. Vücutçular gibi güçlü pazularıyla arz-ı endam eden Nigâr Hanım'dan başkası yakışmaz bu gibi kollama işine zaten.

Topraktan taze bebelerinki gibi bir koku yükselmekte. Konuşmayı yasaklayan, sadece tabiatı dinlemeyi serbest bırakan Vahide Hanım, tümsek bir yere gelince duruyor.

– Durun! Nefeslerinizi tutup dinleyin bakın, ta karşıdaki ağaçlığın oradan bülbül şakıması geliyor.

Öğretmenler ciddiyetle, kızlar gülmelerini zor zapt ederek denileni yapıyorlar. Koskoca Vahide Hanım bu. Sözü dinlenmez mi? Lisenin yıllanmış müdürü. Öğretmenlerin öğretmeni. Şimdilerde on yılını geride bırakmış üniversitenin bile kurucularından.

– Bak, onun bu tarafındaki bodur ağaçların olduğu yerden de başka birisi cevap veriyor ona.

Öğretmenler ciddi. Kızlar elleriyle ağızlarını kapatıp kıkırdıyorlar. Grubun muzibi Tuğba, yanındakinin kulağına fısıldıyor:

– Elinden gelse, kuşların Leyla ile Mecnun olduğunu söyleyecek.

– Ya da Ferhat ile Şirin.

Konuşmalara kulak kabartan bir diğeri,

– Tuğba ile Çağlar ya da Ayşegül ile Sedat, diyor.

Fısıldaşan iki kız gayriihtiyarî bağırıyor üçüncüsüne.

– Esiiin!

– Hey üçünüz. Gelin bakalım karşıma.

– Eyvah. Vahide Hanım'a yakalandılar. Hem de sus emri verilmişken. Şimdi, "Kim bu Çağlar ile Sedat?" derse, yerler naneyi. Hay Allah, ne yapsalar acaba?

– Ayşegül, Tuğba ve Esin. Söyleyin bakayım bülbül kime âşıktır?

– Şey, yani... Güle efendim.

– Aferin. Peki, bu tür sesine bülbülün neyi denir?

– Bilmem ki öğretmenim.

– Hiç duymadım daha önce.

– Bülbül sesi ilk defa duyuyorum zaten.

– İyi. O hâlde ben söyleyeyim: buna bülbülün dem çekmesi denir. Tabii, konuşup durmaktan, başka bir şey öğrenmeye fırsat bulamıyorsunuz ki.

Eyvah şimdi yandılar. Şu kadar kişinin içinde ileri geri bir şeyler söylerse. Üstelik de bugünlük kimsenin kimseyi kırmayacağı sözü verilmişken.

– Bari bülbülün yuvasına ne denildiğini söyleyin de sizi bırakayım.

Öğretmenler bıyık altından gülüyorlar. Bunun altında, "Ben her şeyi bilirim. Affetmesini de…" mesajının yattığını anlıyorlar.

– Aşiyan hocam.

– Aferin. Aşiyan ismi size başka neyi hatırlatıyor?

– Tevfik Fikret'i.

O kuru yüzü memnuniyetle gülüyor müdire hanımın; eliyle tamam işareti yapıyor. Kızlar rahat bir nefes alıyor. Ucuz kurtuldular. Bülbül değil karga sesine bile razılar.

Gerilerden bir yerden, çıngırak sesi geliyor ince ince. Keçi ve koyun meleyişleri duyuluyor. Derenin çağıltısı yükseliyor kulaklara. Yakınlarda bir yerde köy olmalı. Şu kıdemli öğretmen biraz daha ilerlese de köy görünse bari; şehirli kızlara biraz macera çıksa. Eve gittiklerinde gübre yığınları üstünde gezinen yalınayak, başıkabak çocukları, kapı önlerinde ürkek bakışlarla kanaviçe işleyen genç kızları, elleri nasır tutmuş köylü karı kocaları anlatsalar ama Vahide Hanım'ın gözlerinden ne yapacağına dair en ufak bir iz okunmuyor. Tıpkı matematik yazılısında hangi konuları soracağının muamma olması gibi.

– Bu tümsek yer bittikten sonra geniş bir çayırlığa geleceğiz. Kadife gibidir bu zamanlar.

Demek ki buraları iyi biliyor. Sorsalar mı acaba? Cevap alınacağı meçhul olduktan sonra, sormanın bir anlamı yok ki.

Şu oğlanlar şanslı varlıklar vesselam. Şimdi maçtan, daha doğrusu eğlenceden canları çıkıyordur. Erkek öğretmenler kadınlar gibi katı kurallar koymuyorlar ki. Belki sepetlerden, poşetlerden ufak ufak bir şeyler aşırmaya başlamışlardır bile. Bunlarsa, aç susuz. Güneş yükseldikçe artan sıcaklıkla birlikte... Üf.

– Beş altı yıl önce yine gelmiştim buraya.

Bu sözden, "Ben, her çağrılan yere gitmem. Kendimi saydırmasını bilirim" manasını çıkardılar yanındakiler. Sahiden de bu tür yılsonu eğlencelerine nadiren katılırdı. Bu sene hangi derede kurt öldüyse...

– Üniversite sınavında okulumuz il birincisini çıkarınca, çocuğun babası otobüsünü lise kapısına dayayıp hepimizi doldurup getirmişti.

Sesi keyifli çıkan Müdire Hanım'ın, "Şimdi de il birinciliği bekliyorum içinizden." mesajını verdiğini anlamakta gecikmediler arkasından gelenler.

Bir sincap zıplıyor, iki karga çığlık atarak, alçak bir uçuşla geçiyor üzerlerinden. Karı-koca kavgası yapar gibi. Yarı kızgın, yarı cilveli.

Çıngırak sesi daha da yakınlarda galiba. Sürü mü bu tarafa geliyor, bayanlar sürüsü mü o tarafa doğru gidiyor, belli değil. Çağıltının etkisinden az duyulsa da, keten ayakkabılardan yine de epeyce bir ayak sesi çıkıyor.

Derenin üstüne doğru eğilmiş, dalları çiçeğe durmuş, gıdıklayıcı, kışkırtıcı kokusuyla, kırların güzel gelini edasıyla süslenmiş

iğde ağacını görünce, üzerine oturup fotoğraf çektirmek istiyor kızlar. Acaba izin isteseler mi?

Vahide Hanım'ın kuralları var ama burası okul değil ki.

Bugün kimse kimseye karışmayacaktı hani.

İzinle daha doğru olur ama…

İçlerinden en cevvali Arzu'ya söyletmeli. Kaş göz işaretiyle durumu anlatıyorlar bile.

– Öğretmenim, arkadaşlarla burada bir parça soluklanmak, bir iki poz da fotoğraf çektirmek istiyoruz. Sizce de uygun mu?

Canlanmış gibi duran kuru yüzde, memnunluk pırıltıları.

Kimisi ata biner gibi, kimisi çömelir gibi, kimisi ayakta, kalın gövdeyi karınca misali sarıyor kızlar. Önce öğretmenler çekiyor, sonra da rolleri değiştiren kızlar.

– İsteriz ama…

– Canınız sağ olsun hocam. Lafı mı olur?

Altta çağlayan dere, tepede vızıldayan arılar, insanın ayağını yerden kesen iğde kokusu. Gönüllerde Marmara, Akdeniz, Ege kıyıları…

İnsanoğlu kokuları niye kaynağından, olduğu gibi depolayamıyor ki?

Sesleri de.

Eve gidince, poşeti açıp odaları kuş seslerine, arı vızıltılarına boğmak, gelincikleri papatyaları duvarlara nakışlamak, iğde çiçeklerini, ıtırları tavanlara yapıştırmak ne güzel olurdu.

Bir de teknolojinin ilerlediği söyleniyor. Kokuyu, sesi kaynağından nakletmeyi bile beceremiyorlar. Çim biçme makinesiyle bahçelerdeki papatyaları, budama makasıyla hayata merhaba diyen dalları kesmeyi, türlü sesler dururken, ekranlardan en sevimsiz sesleri, müzik adı altında beynimize sokmayı beceriyorlar ama... Şu teknoloji ne menem şey ki?

– İçinizden herdemgüzelini bilen var mı?

Kızlar şaşkın, öğretmenler bir tuhaf.

El cevap:

– Ebegümeci türü bir bitki. Bazı yörelerde herdemgüzeli, bazı yörelerde perdemgüzeli diye biliniyor. Her daim güzel yani. Edebî bir isim bence.

Al sana Kemal Sunal filmlerinin 'oymakbaşı'sının bir başka versiyonu daha. Hindiba'ya, yabani çileğe dair bilgiler verirse şaşmayın ha. Sanki askere alınacaklar. Sanki çayır bitkileriyle beslenecekler. Mübarek, matematik öğretmeni, artı müdire değil botanik uzmanı, zoolog. Şimdi adı sanı bilinmeyen bir hayvanı da sorabilir.

– Buralarda tutam tutam olan madımak, kuzukulağı, büyük şehirlerde pazarlarda satılıyor.

"Siz burnunuzun dibindeki para kaynağından haberdar değilsiniz." mesajı alıyor kafiledekiler. İyi güzel de, kimsenin içinden tarımla ilgili bir meslek planı geçmiyor ki.

– İsterseniz, mesleğinizin zirvesinde olun, bu tür bitkileri tanımakta fayda var. Ola ki...

"Savaş olur, deprem olur, kıtlık çıkar" sözlerini beklediler berikiler.

– Doktorunuz, bitkisel bir beslenme türü önerir. Hangisi zehirli, hangisi yenebilir, bilinirse iyi olur.

"Kala kala otlara kaldık. Marketlerin pazarların canı sağ olsun. İşim gücüm yok da keçiler gibi kırda bayırda ot koklayacağım."

– Her gün aynı sebzeleri, otları yemekten usanç gelebilir insana. Canınızın kır bitkileri çekeceği tutar.

Üf... Sıktı ama… Yaş ortalaması onaltı ile otuz olan bu grubun içinden kimin ihtiyacı olur ki bu tür bilgilere?

– Siz yemeseniz bile, bir ihtiyacı olana toplar ikram edersiniz. Makbule geçer.

Acıktık.

Dizlerimiz tutmuyor.

Köy nerelerde acaba? Belki bir köy ekmeği ikram eden olur. Şöyle kepeklice.

Çıngırak sesleri yaklaştı.

Hani kadife çayırlar?

Öğretmenler bile sapır sapır dökülüyor.

Nereden buluyor bu enerjiyi Vahide Hanım?

"Kız saçı örmedim, akşama ne pişecek demedim." sözünü hangi bekâr bilge söylemişti ki?

Çoluk çocuk kaygısı çekmeyenlerin beli böyle dik mi oluyor?

Annelerimiz bile iki büklüm. Validelerimizin kamburunun tekini biz mi oluşturduk?

Sahi, döneminin tek kadın matematikçisi olan Müdire Hanım niye evlenmemiş ki? Gençlik resimleri hiç de fena değil. Masasında, sümenin hemen yanında bulunan cam çerçevedeki, şapkasını yana eğip poz verdiği, siyah-beyaz resmi ile eski artistlere öyle benziyordu ki...

Karşılık bulamayan sevdalı, boynu bükük sevgili rolü, fiziğine iyi gider. Olabilir mi? Okuldan birisi. İkisi de çiçeği burnunda bir öğretmenken. Pardon muallim… Töreler, araya giren aileler, nişanlı çıkan aday. Hıçkırık... Samanyolu... Sarmaşık Gülleri... Çalıkuşu. ÇALIKUŞU! Feride yani!

İlk fırsatta kızlara söylemeli ama söyleyecek mecal kalmadı ki...

Öldük! Bu yürümeyle Himalayalara çıkılırdı be!

– Mola!

Şükürler olsun. Herkes pestil pozisyonunda… Papatyalar, gelincikler, borazan çiçekleri; en büyüğü altmışı geçkin, en küçüğü onbeşbuçuk yaşında olan kızlar ordusunu karşılama yarışında. Matarası olan var mı?

– Çocuklar bu pınarın suyu çok tatlıdır. Azıcık soluklanıp, terinizi ferahlatın, sonra da kana kana için.

İçmek mi?

Yıkansak yerinde ayol!

– Şimdi ılık bir kaplıca suyu olmalıydı buralarda.

Daha neler? Onca yoldan sonra, buzulların hayalini kurarken, yeni doğmuş bebelere hazırlananlar gibi insan vücudunu ürpertmeyen bir suyun özlemini çek. Bari bir de dirseğimizle kontrol edelim içine girmeden.

– Aman Müdire Hanım, ılık kaplıcayı ne yapsın çocuklar?

Hay ağzına sağlık senin Firdevs Öğretmen.

– Neden ne yapsın Firdevs Hanım?

– Otun böceğin hasret çektiği, havadan iyot kokusunun geldiği bir zaman diliminde, soğuk bir deniz suyu doping tesiri göstermez mi insana? Diriltir.

Edebiyat okuduğu nasıl da belli… Kelimeleri konuşturuyor; ama bu sözlerin arka planında, "Hepimiz genciz. Bir sen bize ayak uyduramazsın." manası yatıyor galiba. İnşallah öyle anlamaz eski kurt. Anlamaz da bir sıkıntıya sebep olmaz. Yoksa iki kuruşluk eğlence günü de havaya gider.

– Ah, biz o imkânı nasıl elde edelim Firdevs Hanım? Keşke olsa. Daha yirmi gün var okulların kapanmasına. Biz, öğretmenlerin-yöneticilerin seminerleri, toplantıları filan da oluyor ki... En azından iki ay sürer. Yoksa denizde hepinizle yarışırdım. İyi de olurdu.

Matematik Öğretmeni, Müdire, Botanikçi, Zoolog, Uluslararası Yüzücü…

Olabilir mi?

Niye olmasın ki? Bu enerji ile bu kadından korkulur.

Kızlar, çenelerinden sular damlaya damlaya, sırayla pınarın suyundan içiyorlar. Yüzlerinde rahatlamış bir görüntü mevcut. Zayıf yüzlü Müdire Hanım kızların gözüne daha bir sıcak, daha bir sevimli görünüyor. Kuru ama pembe bir panter gibi korumalık yapıyor, akla gelebilecek her konuda hamilik görevi üstleniyor.

Olmasaydın eğer, bizi buralara kadar kim yürütecekti ki? Suratlarından usanç okunan şu yeniyetmeler mi? İyi ki yürüdük. Dönüşte iştahla yemek yenileceği muhakkak.

Sahi, pınarın hemen arkasında geniş bir çayırlık var.

Orayı niye görmedik ki su içerken?

Acaba hocanın bahsettiği kadife otlar bunlar mı? Şöyle bir sere serpe uzanmalı arasına. “Gök gürlerken sırt üstü çayırlığa yatıp yuvarlanırsan, sırt ağrıların şifa bulur.” diye düşünüp, iki büklüm bedenleriyle yuvarlanma çabası sarfeden nineler gibi. Yuvarlanmalı. Bir o tarafa, bir bu tarafa... Altmış-yetmiş sene sonrası için şimdiden önlem almalı. Hani, n’olur, n’olmaz. “Oymakbaşı”lığımızı yapan eski kurt gibi enerjik olamayabiliriz.

Çok rahat burası. Acaba ipekkadifeyle mi, yoksa süetkadifeyle mi döşenmiş Yaradan tarafından? Papatya, gelincik, süsen desenli… Döğünçiçeği, kedimenekşesi, katırtırnağı kokulu. Uç uç böceği, tatarcık, kelebek figürlü.

Uçsuz bucaksız yeryüzüne aylar süren kıştan sonra, nasıl birkaç gün içinde fırça vurup, renk vererek, koku katarak döşeme yapılabilir ki? Sadece birkaç metrelik bir bahçeciği yapmaya kalksak... İnsanın gücü yeter mi? Hem yeryüzü insanın mülkü mü ki?

Kadife döşemeler çok rahat. Kimse bizi kaldırmasa… Uyusak. Bizi burada unutsalar… Akşam, evdekiler yokluğumuzu fark

edip telaşa düşseler. Sevildiğimiz, arandığımız fısıldansa penceremize konup da olup biteni haber getiren bir bülbül tarafından. Vahide Hanım'ın bülbülü... Aşiyanın gülü. Uçuk sarı gül ve dalında bülbül. Çıngırak sesleri kulağımızın dibinde gibi.

Ay, kulağımın dibine kadar sokulmuş bir keçi!

Sakalı gıdıkladı alnımı.

Televizyondaki sunucunun sakalı gibi ama o, sadece sinirimi gıdıklıyor.

Siyahlar beyazlar, sakallılar sakalsızlar; koyunlar keçiler, boynuzlular boynuzsuzlar. Ay, etrafımızı sürü sarmış! Ne güzel yatıyorduk ortopedik yatağımız gibi. Babamızın evi gibi.

– Hey kızlar! Babanızın evi mi sandınız burayı?

Beyaz bir at üstünde, orta yaşlarda, kır saçlı, boynunda sarı çizgili yağlığıyla hesap sorar gibi bakan bir adam. Heybetli duruyor. Sürünün çobanı olmalı. Ama şimdiye kadar hiçbir filmde at üstünde çobanlık yapana rastlanmadı ki? Yani Türk filmlerinde… Çoban dediğin kavallı, kepenekli ve köpekli olur. Atlı olanlar, kovboylar bizden kilometrelerce uzakta.

– Şey amca, sahipsiz sandık da.

– Okulda hiçbir şeyin sahipsiz olmadığını öğretmediler mi size?

– Öğrendik de... Şey yani yorulduk biraz...

– Dinlenelim istedik.

– Kimden izin aldınız peki?

– Şey... Biz...

Eyvah... Şimdi problem çıkarmaya kalkarsa. Müdire Hanım'a şikâyet ederse... Tüh azıcık da yatırmışız ki otları.

– Düşün bakayım önüme. Kim sizi kendi başınıza saldı bu dağ başlarında?

Keçilerin sakalı otları gıdıklıyor olmalı. Kimsenin içinden gülmek gelmiyor. Otlar gülme bilir mi? Dört ayaklılar keyifli, iki ayaklılar süklüm püklüm.

“Baltalar elimizde
Uzun ip belimizde
Biz gideriz ormana hey ormana...”

Bu parçayı kim bestelemişti acaba?

Ay, biz kafileden bu kadar mı uzaklaşmışız? Hep Tuğba’nın yüzünden… “Azıcık daha yürüyelim. Azıcık daha yürüyelim” diyerek, kızları gaza getirmekte üstüne yok. Sanki otobüsün indirdiği yerden sonra, o kadar yolu babam yürüdüydü. Biraz evvel sızlananların başında geliyordu oysa…

Adam bir de “Zararım şu kadar, otlarımın içinde tepinip yatırmışlar. Parasını verin.” derse... Pembe panter sorguya çekerse… Pembe... Panter... Çalıkuşu... Feride... Şey yani Vahide…

O da ne?

Soluklanma payını, herkesin birer kuple şarkı mırıldandığı bir açık hava konserine çevirmişler mola yerindekiler. Yani çoğunluğu otuz yaşın üzerinde olanlar. Suratları pembe-beyaz… Yani mutluluk rengi... Gözlerinde sevda çağrışımları…

Değil ciğerlere, cümle hücrelere hücum etmiş dağ havasının marifeti mi bu; yoksa iğde ağaçlarının, türlü cins çiçeğin kokusunun verdiği sarhoşluk mu, hisleri galeyana getiren? Gizli kalmış duyguları üstü kapalı da olsa açığa çıkaran...

Çalıkuşu, o dimdik sırtını alaca gövdeli, kendi yaşlarında imiş gibi duran söğüde dayamış, ilk defa duydukları bir ses tonuyla, -kızlara göre küf kokan- bir şarkıyı söylüyor. Zoolog Müdire, Matematikçi Müdire, Hanende Müdire…

“Şimdi uzaklardasın
Gönül hicranla doldu
Hiç ayrılamam derken
Kavuşmak hayal oldu...”

– Lay lay lay laylaaay, la la lom. Aa, Müdire Hanım. Bir bey gelmiş.

Güneş görüp gevşeyen kadın öğretmenlerden, en yaşlı üyeye koristlik yapan Müfide Hanım, toparlanıyor hemen. Atı ve kızları ilk gören o çünkü.

Hay Allah, kızlar bir yaramazlık mı yaptı acaba? Bey ana da bir tuhaf. Hani yörük kafilesi ondan sorulacaktı. Yani en arka sırada kendisi olacaktı. Kaşla göz arasında, ne yaptılar acaba? Ağaçlara filan tırmanıp adamın, daha gömgök eriklerini filan mı ziyan ettiler. Ya da kızılcıklarını…

Diğerleri de çevreliyor adamı. Gözlerde merak işaretleri… Kızlar sıkılgan ama suçsuz bir çehreye sahipler. Kendini bey analığa kaptırmış Nigâr Hanım, Müdireden önce atılıyor:

– Buyurun beyamca. Öğrencilerimiz bir zarar mı yaptılar?

– Çayırlığımı mahvettiler. Otlarımın bir kısmı çiğnenmiş, ezilmiş. Hayvanlar çiğnenmiş, ayakkabı kokusu olan yerlerde otlamıyorlar.

Adamda etkileyici, meydan okuyucu bir ses tonu var.

Müdire Hanım kıpırtısız. O, her sese, her kokuya fırlayan kadından tık yok. Yüzünü bile çevirmeden dinliyor.

– Süt verimim düşüyor böyle olunca. Dün de bir kafile öğrenci gelmişti. Bir kısmını onlar, bir kısmını bunlar çiğneyince...

“Tepem attı” diyemedi,

– Sorumlu öğretmeni görüp, durumu anlatmak istedim.

“Sorumlu öğretmen” yani Müdire Hanım işte o zaman doğruldu söğütteki yaslandığı yerden. Ağır ağır, omuzları çökmüş vaziyette. Bu çöküklüğün altından bir de kızgınlık çıkarsa...

– Merhaba Mazlum.

Kızlarla, öğretmenler birbirlerine bakıyorlar.

Adam attan atlıyor hemen. Başı önünde, boynundaki yağlığını düzleyip, yıllanmış ceketinin önünü ilikliyor.

– Siz miydiniz Hoca Hanım?

Demek tanışıyorlarmış. İsmiyle hitap ettiğine göre yakından biliyorlar birbirlerini.

– Öğrencilerimin adına özür diliyorum senden Mazlum. İstersen zararını ödeyelim.

– Önemli değil Hoca Hanım. Ben sadece uyarmak istemiştim. Rahatınızı bozdum, kusuruma bakmayınız. Gelmemeliydim.

Adamın gözlerinde acı bir ifade. "Ben cahil bir adamım. Hayatlarının en güzel çağlarını yaşayan çocukları hoş görmem lazımdı." sözlerinin bariz aydınlığı. Müdirenin gözlerinde ise kabahati olup da azarı kabullenen çocuk bakışları.

Ani bir hareketle atına yönelen adam, terkisine bağladığı yol yol çizgili heybeden, beze dolanmış bir ekmek getirip uzatıyor karşısındakine:

– Buyurun efendim. Temizdir. Köy ekmeği... Severdiniz.

Kızların ağzı bir karış. Film izler gibi izliyorlar konuşmaları.

Hiç böyle görmemişlerdi "oymakbaşı" hocalarını. Tedirgin, suçlu gibi. Alt tarafı biraz ot çiğnenmiş. Abartacak bir şey yok ki. Daha da olmazsa öderler.

– Evet severdim... Hanımın nasıl Mazlum? Çocuklar? Gülnaz şimdi daha iyice inşallah...

– Hepsi de iyiler Hoca Hanım. Ellerinizden öperler. Gülnaz'ı evlendirdik geçen yaz. Torununuz da elinizden öper. İki aylık.

– Allah bağışlasın. Demek unutmadın köy ekmeği sevdiğimi. Teşekkür ederim.

– Unutmadım Hoca Hanım. Her şey unutulmuyor ki... Şey, isterseniz bizim fakirhaneye gidelim hep beraber, ağırlayayım sizi. Hanım kızlarımız biraz köy hayatı görsün.

– Sağol Mazlum. Topluca geldik. Arkadaşlar merak ederler şimdi. Sofra zamanına kadar bir yürüyüş yapmak istemiştik de. Geri dönmek üzereydik zaten.

– Peki efendim. Ne zaman arzu ederseniz buyurun. Kapımız açık. Haydi eyvallah.

Müdire Hanım kalakalmış. Öylece bakıyor adının Mazlum olduğunu öğrendiğimiz adamın ardından. Adam, gözden kaybolana kadar atına binmiyor.

Öğretmenlerde şaşkınlık devam ediyor. Kızlar bir mana veremiyorlar Çalıkuşunun süklüm püklüm hâline.

Akrabası filan mı?

Ya da öğrenci velisi?

Gülnaz da dendiğine göre.

Sakın ola, az evvel söğüde dayanıp söylediği, “Şimdi uzaklardasın, gönül hicranla doldu.” parçasının ithaf edildiği şahıs olmasın!

Yani gönül ilişkisinin olduğu.

Hani töreler möreler. Nişanlı olma durumu ama adam düpedüz bir köy adamı. Hiç okumuş kılığı yok. Hem koskoca Müdire Hanım, o kadar isteyeninin içinden bu toprak adamına mı kaldı?

Yoksa, çevre baskısından dolayı “evet” diyemeyip, büyük sevdasını içine gömerek, evliliği kendisine haram mı kıldı? Hani şu “Parmak Damgası” filmindeki mesele gibi. Kefenin iki tarafının birbirine denk olmama durumları yani.

Şu öğrenci milleti de fena mı fena. Kadının, ayakta donmuş kalmış hâli üstüne türlü senaryo kurmakta üstlerine yok. Ne eski sevgili olmadıkları kaldı, ne de yemin edilen bir daha evlenmeme hâlleri. Az daha dikili kalırlarsa, nişanlanıp ayrıldıkları, vereme düşen, öksürüp duran ince hastalıklı genç kız tipi çıkaracaklar.

Canını yediğimin bey anası. Beden eğitimi öğretmenlerinin gülü... Okulun Bayan Badi Ekrem'i. Nigâr:

– Affedersiniz Müdire Hanım. Artık yola düşsek mi? Bir saatten fazla oldu ayrılalı. Arkadaşlar merak ederler.

"Evet haklısınız, merak ederler" demesini beklediler omuzları çökük kadının. Az evvel dayandığı söğüt ağacı gibi kabuk bağlamış, sırlı bir yüz ifadesiyle bakıyordu adamın kaybolduğu istikamete doğru. Ah şu teknoloji... Niye insanın içini okuyan bir alet çıkaramadın ki şimdiye kadar. Ne güzel olurdu, zahmetsizce öğrenilirlerdi meseleyi.

Arkadaşıyla göz göze gelen Müfide Hanım, "n'oluyor" gibisinden göz kırpıyor Nigâr Hanım'a. Sorsalar mı?

– Müdire Hanım bir şeyiniz yok ya. Biraz solgun gibi görünüyorsunuz.

– ...

– Yürüyüş fazla mı geldi acaba? Yahut da dağ havası mı çarptı. Hani piknik ertesi insan bir hoş olur ya.

– Çarptı. Çarptı ama dağ havası değil. Mazlum çaptı.

– !!??

Anlaşıldı. Kaya gibi sert, mermer gibi kuvvetli kadın, ketum çenesini açacak, gıdım gıdım, karşısındakini tükete tükete konuşacak. Tarih dökülecek ağzından.

Sabahtan beri, üstüne giydiği yavruağzı renkli kıyafetiyle bütünlenen gençlik hâlleri, neşeli bakışları gitmiş, yerine, yarı

belinden, hain bir el tarafından bükülmüş bir gülün sarkık dökük hâli gelmiş gibi.

Olduğu yerde sallanıyor en yaşlı kişi. Asla taviz vermediği mağrur tavrını ayaklar altına atarak…

– Beni az önce oturduğum yere götürünüz lütfen, diyor.

Acıkmışlık durumu, erkekler grubu tarafından endişe edilme fikri, gittikçe tepelerine yükselip bunaltmaya başlayan güneş ve ölümüne merak.

Sırt çantasından, plastik bir bardağa pınardan buz gibi su doldurup getiriyor Arzu.

– Buyurun efendim. İyi gelir.

– Teşekkür ederim.

Yudum yudum, üç kerede içiyor. Tüm gözler kendisine çevrili. Karşısındakiler, "şimdi genleşmeden, sıcak bardağa soğuk suyun değmesiyle patlayacak olmasından" bahsedeceğini, kızların da Biyolog yakıştırması yapacağını umuyorlar ama o tepkisiz, öylece oturuyor. Onca gözün çevrili olmasından memnun gibi hatta. Tıpkı karne günü konuşması yaptığı zaman gibi. Önemli kararlar aldığı zaman tavırları.

Sırt çantasından bardak çıkacak da şeker çıkmayacak mı? Tuğba naneli bir şeker uzatıyor.

– Alır mısınız Hocam.

– Sağol kızım. Kan şekerim düşmüş olabilir.

Biyolog Müdirem benim. Canım. Okulumuzun kır saçlısı. İlk tepkisini vermeye başladı bile. Biyolog, Zoolog, Botanikçi, Matematikçi, Hanende ve Müdire. Hem de karasevdalı.

Nefesler tutuluyor, ilk kelime bekleniyor. Ah bir çıksa. İlk itiraf yapılsa. "O benim ilk aşkımdı. Onun uğruna evlenmedim." dese!

Dayanamıyor bey ana. Diğerlerini sollayarak, biraz da merakına yenik düşerek soruyor:

– Müdire Hanım, adının Mazlum olduğunu öğrendiğimiz amcayı nereden tanıyorsunuz?

– Demin çarptı ifadesinde bulundunuz hem de.

– Öyle yankesici çarpması filan değil galiba, öyle değil mi? Temiz yüzlüydü.

– Azıcık sabredin. Anlatacağım! Ananızın karnında nasıl durdunuz?

Ebe Vahide. Ebe.

– Öğretmenlikte ilk yılımdı. Mecburi hizmetim bitmiş, şehre tayin olmuştum. Okulun eski öğretmeni rahatsız olduğu için hemen hemen bütün matematik derslerine ben giriyordum.

– Şimdiki lisede mi?

– Hayır. Orası şimdi müze olarak hizmet veriyor. Müze olmadan önce uzun yıllar eğitim verildi orada. Osmanlının son döneminde askeri lise olarak yapılmış zaten.

Tarihçi Vahide.

– Neredeyse kırk yıl öncesini anlatıyorum ben. Okulun en genç ve en sert öğretmeniyim. İdealist, inandıklarından, aldığı eğitimden zerre kadar taviz vermeyen muallimim yani. Öğrenciler değil, öğretmenler bile çekiniyorlar benden; bir bakışım yetiyor zıpkınlanmaları için.

Balıkçı Vahide.

– Mazlum, son sınıfların birinde okuyor o sene. Babası zengin bir köylü... Hem köyde evleri var hem şehirde. Şimdiki Büyük Otel'in olduğu yerde, ana cadde üstünde süt ve süt ürünleri sattıkları bir de işyerleri var. Babası, ağabeyleri dönüşümlü olarak kalıyorlar. Tatillerde Mazlum da yardım ediyor onlara.

Bakalım sonuç nereye doğru gidecek. Süt, süt ürünleri, Mazlum'un zengin babası, Büyük Otel...

– Aileden kimse okumamış. Bir tek Mazlum var liseye kaydolan. O da kala geçe son sınıfa kadar gelmiş ama neredeyse benim yaşımda. Geç de başlamış zaten.

Hıım, durum anlaşılıyor galiba. Oğlan buna âşık oldu galiba.

– Eee? Sonra ne oldu Hocam. Çok merak ediyoruz.

– Ne olacağı var mı? Çift dikiş yapa yapa giden Mazlum, birinci dönemde oldukça haylaz, umursamaz bir öğrenci tipi çizerken, ikinci dönemde birdenbire çok çalışmaya başladı. "Mutlaka bitirmem, bir fakülteye girmem lazım" diyor da başka bir şey demiyor.

– Sonra?

– Son yazılıları yapacağım. Sınıfın yarısı dökülecek tabii ki. Mazlum da içlerinde ama onun diğerlerinden bir farkı var. İki yıllık bir öğrenci ve eğer bu seneyi de geçemezse sınıfta kalacak. Okuldan da atılacak üstelik. Şimdiki gibi gevşek değil eğitim sistemi. Kaygısızca gidip gelme, sıraları boşu boşuna işgal etmenin imkânı yok. Çakı gibi öğrenciler; yarım puanın bile hakkını arayan öğretmenler…

Havaya koca bir "üff" savurduktan sonra devam etti Müdire Hanım:

– Şimdiki gibi kurslar, yardımcı kaynaklar da mevcut değil. Çocukcağız geceli gündüzlü çalıştı diğerleri gibi ama o kadar emeğinin sonucunda üç aldı. Üçbuçuk olsa kurtaracak.

– Eee? Kurtaramadı mı?

– Hayır. Ne yazık ki kurtaramadı. "Ben çiftçi, işçi olmak istemiyorum. Okumak istiyorum" diyerek, iki kez kurtarma yazılısı yapmamı istedi, sözlüye kalkmak istedi. Yapmadım. İdealist

öğretmen damarım kabardı. Diğerlerinden ayrı davranmak istemedim. Of... Babası bile evimize kadar geldi. Hayatları için çok önemli olduğunu, sülaleden ilk defa lise bitiren bir çocuk çıkacağını filan söyledi.

– Ne yaptınız peki?

– Ne yapacağım? Yarım not verip, üçbuçuğunu dört ederek geçirmedim. Tabii ki sınıfta kaldı. Üstelik belgelendi ve okuldan atıldı.

Zalim Vahide. Hain.

– Çok pişman oldum. İnadıma gelen, ilk yılımın ilk şehir tecrübemin kurbanı olan Mazlum, o yaz boyunca içimi kemirdi durdu. Pişman olmam hiçbir şeyi değiştirmedi. Olan olmuş bitmişti. Eğer...

Elindeki sapı kopmuş papatyayı evirip çevirdikten sonra cılız bir sesle devam etti:

– O yarım notu vermiş olsaydım, hayatını başka tarafa yönlendirmiş olacaktı. Kendisinin de dediği gibi çiftçi olmayacaktı. Kim bilir belki bir doktor, belki bir mühendis olarak çıkacaktı karşımıza. Mazlum o kadar içime oturdu ki ertesi yıllarda aynı durumda olan bir iki öğrenciyi yarım nottan mahrum bırakmayarak geçirdim. Vatana millete faydalı birer adam olsunlar istedim.

– Oldular mı peki?

– Oldular oldular da Mazlum gibi efendi olamadılar. Hani şehirde süt ve süt ürünleri satan dükkânları vardı demiştim ya. Evimiz aynı caddenin nihayetindeydi. Dolayısıyla her gün sabah akşam kapılarının önünden geçmek zorundaydım. Aman Allah'ım... Mazlum sabah okula giderken önümü kesiyor, "Hocam bir bardak sıcak sütümü içmeden bırakmam." diyordu, akşam geçerken de köy ekmeğiyle ayran ikram ediyordu. Karşı

kaldırımdan bile yürüsem hemen önünü ilikleyip, saygı ile selam veriyordu. Sonraki yıllarda, yarım notu esirgemeyip, okuyup adam olsunlar diye toleranslı davrandıklarım, sokakta yüzüme karşı sigara tüttürürken, bunun ta yüz metre mesafeden önünü iliklemesi beni eziyordu.

– Çok zor olmalı Hocam.

– Hem de ne zor. Bu çocuğu görmemek, sokakta karşılaşmamak için evimizi sattırmak zorunda kaldım. Rahmetli anneciğimi, babacığımı ağlaya ağlaya çıkarttım onca yıllık evlerinden.

– Sonra ne oldu Müdire Hanım?

– Evimizin yeri değişince uzun bir süre görmedim onu. Askere gittiğini, döndükten sonra evlendiğini işittim. Bir müddet devam ettikten sonra dükkânı kapatmak durumunda kalmışlar. Köye geri gitmişler ailecek. O, hiç de istemediği çiftçiliğe başlamış ne yazık ki... Sırf benim inadım yüzünden.

– Ne zaman karşılaştınız peki?

– On beş yıl kadar önce hastanede. Rahmetli babacığım felç geçirmişti, annemle birlikte telaş içindeydik. Bir o yana bir bu yana koşuyoruz... Kâğıtlar, tahliller, bilmez değilsiniz ya... Bir baktım kasketli, dizleri çamur içinde bir köylü adam ve kucağında beş altı yaşlarında bir kız çocuğu. Arkasında onlara yetişmeye çalışan bir kadın. Telaş içindeler. Adam beni görünce zınk diye durdu. Çocuğu kadına verip, ceketinin önünü ilikledi. "Hocam geçmiş olsun. Bir yardıma ihtiyacınız var mı?" dedi. Mazlum'muş. Tanıyamamıştım. Bu hareketiyle ikinci kere hançerledi beni. Kucağındaki, damdan düşmüş kızını bırakıp, kendisini sınıfta koyan hocasına hürmet ediyordu. Kendisi tarlada çalışırken haber vermişler. Kapıp getirmiş. Sorduğum Gülnaz o idi. En küçük çocuğu imiş.

– Ondan sonra daha görüşmediniz mi?

– Hayır ama köylüsünden bir çocukla oğlunun düğünü için davet mektubu gönderdi daha sonra. Babam öldüğünde de yöre geleneklerine uyup, oğlak hediye etti taziye olarak, nereden duyduysa... Kendisi gelememiş, hasta imiş. Tam Mazlum'u, ona yaptığım hainliği unutmaya başlıyordum ki sizin de şahit olduğunuz gibi bugün yine karşılaştık. Kendi gözlerinizle gördünüz hürmetini. Ceketinin önünü ilikledi. Yanımda atına binmedi. Başka bir mal sahibi olsa ileri geri söylenirdi ama ezilen otlarını bile görmezden geldi. Sırf hocasına olan saygıdan… Hem de hayatının önüne set çeken hocasına... Ah... Ne kadar ah çeksem de bu öğrencimden kurtuluş yok ama sizlere tavsiyem, bir kısmınız öğretmensiniz, bir kısmınız da geleceğin öğretmenisiniz. Sakın ola benim yaptığım hatayı yapmayın. Eğer o öğrenci çok çalışmışsa, bütün zerreleriyle hazırlanmışsa yarım notu da siz ekleyin.

Kızlar, açlığın ve güneşin etkisini unutmuş, gelecekleri için birçok ders çıkararak dinliyorlar Vahide Hanım'ı. Öğretmenler de… Pınarın çağıltısı, çıngırakların gittikçe uzaklaşan sesine eşlik ediyor.

Elini karşısındaki öğretmene uzatan Müdire Hanım:

– Elimi tutar mısın Müfide Hanım? Tansiyonum düştü galiba. Kalkamıyorum tek başıma. Yola düşmenin zamanı geldi de geçiyor.

Rica geri çevrilir mi? Birçok el uzanıyor. Kalkıp, geldikleri gibi tek sıra hâlinde yola düşüyorlar. Bu sefer bey ana aynı ama "Oymakbaşı" değişmiş vaziyette. Geldikleri zamanın coşkusu yok. İğde isteksiz selamlıyor onları, dere suskun... Kızlar birbirlerine bakarak kıkırdamıyorlar.

Vahide Hanım, yılların kurt öğretmeni, eski tüfek, iki öğretmenin kolunda, boş bir çuval gibi pörsük pörsük yürüyor. "Artık

emekliliğimi istemeliyim." derken, yavruağzı elbisesinin rengi soluklaşıyor.

Hüzün her zaman hazanda yaşanmaz ya… Bazen ilkyazda da yaşanır.

PORTAKALI SOYDUM

Adam, eklem yerleri katılaşmış ellerine önce hohladı sonra da ellerini birbirine sürterek ısıtmaya çalıştı. Bu, ilk çalışma günüydü. Daha doğrusu bu meslekteki ilk günüydü. Yoksa...

Semt pazarının kurulmasına daha iki gün vardı; ola ki haftalık sebzesi, meyvesi bitmiş bir ev hanımı yahut da eve eli boş gitmek istemeyen bir aile reisi uğrar, bir iki kilo öteberi alırdı da kendisi de evine gönül rahatlığıyla, cebini ısıtan parayla giderdi.

Allah razı olsundu bakkal Fahri ağabeyden... Fabrika kapandığından beri, "ne iş olursa" cinsinden her bir işe burnunu uzatıp, ocaktaki bir tas çorbayı tüttürmeyi şükür kabul ettiğini, çalışkanlığını filan biliyordu da, bu işi tavsiye etmişti.

İki hafta evvel, ayaküstü bir sohbet esnasında, çevresindekilere hitaben, darda olan bir vatandaşın varlığından bahsetmişti de, böylelikle kalorifer yakıcılığına başlamıştı. Mevcut kalorifercinin, köydeki ağır hasta babasının yanına gidecek olması, yepyeni bir meslekle karşı karşıya getirmişti kendisini.

Fena bir iş değildi. Yapabilirdi. Şimdilik sadece öğrense yeterdi. Yerini aldığı Vural, Sıska bir delikanlı olmasına rağmen, küreği kavrayıp kömürü okkasıyla kaldıracaktı da bu kalıpta kendisi mi kaldıramayacaktı?

Seneye, oraya buraya yapıştırılıp, kaloriferci arayan ilânlara dikkat kesilmeliydi. Önce belediyeye müracaat edip işi iyice

öğrenmeli, kapı gibi belgeyi alıp, göğsünü gere gere apartman yöneticilerinin karşısına çıkmalıydı.

Akıllı adamdı bakkal Fahri. Hem de hayır öğütlü. Bir ikindi üzeri onu köşede yakalamış, "Nasıl gidiyor yeni işin?" diye sorduktan sonra da, "Bugün yarın Vural köyden gelir, işinin başına geçer. İstersen sen açıkta kalma. Kahveci Sadık'ın bahçesinde elle itilen bir sebze arabası var. Onu rica edelim, hatırımızı kırmaz. Üç beş parça sebze-meyve alıp, caminin köşesindeki duldalığa dikil. Gelene geçene satarsın." demişti. İyi ki de demişti.

Yürek çarpıntılarıyla, "Acaba yapabilir miyim?"lerle, tereddüt geçirdiyse de, dost çehreli müezzinin tavsiyesine uyarak, sabah erkenden toptancı haline gidip, üçer beşer kilo derken, arabayı donatmıştı. Hem de kimseye çaktırmadan eline sıkıştırdığı, "Eline geçince ödersin." diyen bakkalın parasıyla... Düpedüz cennetlikti bu adam. Şeki şüphesi yoktu.

Akşam evde fikri vereni, para meselesini anlattığında, dışarıya yaptığı dantelden başını kaldıran karısının yüzü nasıl da aydınlanmıştı? Tıpkı gelinlik resmine poz verdiği gibi umutlu ve aydınlık...

Yarınlar hep umut değil miydi? Henüz turfanda olmasına rağmen çöp tenekelerine düşmüş portakal kabuklarından bahsetmişti Sevda. Evin küçüğü, üç numarası... Bu sene okula başlayan kara kızı. Bir tek oğlanlar belli etmemişlerdi tepkilerini.

Evini, rahat edebileceği yegâne mekânını hatırlayınca yüreği ısınır gibi olmuştu. Gülümsedi. Karşısında, kara kızının hayali de gülümsedi.

– Akşam sana koca bir portakal getireceğim Sevda, dedi kendi kendine.

O sabah, bu ikindi, sığındığı duldayı bekliyordu da, iki kilo ıspanakla, bir kilo elmadan başka bir şey alan olmamıştı henüz.

Öğlen vakti hâlini soran bakkal ile mahalleden yaşlıca bir iki kişi, "hayırlı olsun İsmet Efendi" dedikten sonra, azıcık bağırmasını, yoldan gelip geçenleri sebzeye-meyveye davet etmesini öğütlemişlerdi.

Yapabilir miydi ki?

Galiba, ı-ıh diyecekti. Bağırmak, haldekiler, pazardakiler gibi avazı çıktığı kadar seslenmek tabiatına ters geliyordu. Ne fabrikada, ne amelelik yaptığı inşaatlarda, ne de iki haftadır alışmaya çalıştığı kalorifercilikte bağırmıştı.

Hele bir sene geçsin, belgeli bir kaloriferci olsun, birkaç apartmanın birden yakıcılığını alsın, işte o zaman işler düzene girerdi. Belki de memnun kalan bir yönetici kalorifer dairesine taşınmasını teklif edip, daimi yakıcıları olmasını isteyip, kiradan da kurtulmasını sağlardı.

O zaman dönüp bakar mıydı bu çürük rengi almış sebze arabasının yüzüne ama köprüyü geçene kadar da hürmet etmeliydi? Kim bilir belki de bu işi sever, bu işi yapardı?

Bir kolundaki saatine baktı, bir de arabaya. Gidip bir koşu kaloriferi yakıp gelmeliydi. İki adımlık yerdi nasıl olsa. Yoksa apartman sakinleri Vural'a şikâyet edip, "Sen yokken, yerine koyup gittiğin o adam bizi dondurdu." derlerdi de, gelecek plânlarından olurdu. Kariyeri şimdiden suya düşerdi.

Sabah karısının verdiği, binbir emekle işlenmiş eski masa örtüsünü, -şimdilerde sofra bezi olarak kullanılıyordu- zerzevatın üzerine iyice örttü, kahvenin kapısından içeri başını uzattı.

– Recep abii. Ben kaloriferi yakıp geleceğim. Arabaya bir göz kulak oluver.

Elindeki rengi belirsiz bezle masaları silen, koca göbekli adam anlayışla başını salladı. Bakmayıp da ne yapacaktı? Bir dönem seyyar köftecilik yaparken aldığı arabayı vermemiş miydi

bir lafla? Elbette bakardı eski arabasına. Sevmişti bu adamı. Nedense içinden dua etmek geçti. Allah çok versindi şu garibana. Cümle darda kalanlara da…

***

– Ispanağın ne kadar?

– Yediyüzelli abla.

– Çok pahalı be… Pazarda biz bu fiyata iki kilo alıyoruz.

– !?

"Ben ta sabahın köründe hale kadar uzandım, altıyüze aldım da, sen nasıl pazardan iki kiloyu alıyormuşsun abla?" diyecekti diyemedi. Yutkundu.

Orta yaş üstü kadın, süt dökmüş kedi gibi duran sebzeciyi sorguya çekmeden edemedi:

– Yeni misin burada?

Karşıdaki başını salladı.

– Seni daha önce görmedim ben.

– Yeniyim abla. Bu sene taşındım bu tarafa. İki haftadır da kalorifer yakıyorum.

– Hangi apartmanda?

İçinden, "Sana ne be hanım abla, sana ne!" diye geçirdiyse de dışarıya öyle davranmadı.

– Bozkır'da.

– Hıım, bilirim orayı. Bizim gelin orda oturduydu iki sene. Biliyor musun sana para vermezler orada. Ne kadar ne idüğü belirsiz varsa oraya toplanmış. Zırnık koklatmazlar.

"Akşam akşam bela mıydın be hatun? Seni kim öğütledi de iki paralık keyfimi yerle bir ettin? Ne güzel yarım aylık alacaktım."

– Vural ile Fahri ağabey öyle demediler ama.

– Onlar da kim?

– Asıl yakıcı ile bana işi bulan bakkal.

– Ben bilmem gerisini. Orası bu çevrenin en ünlüsüdür. Yani huysuzlukta.

Sebzecinin canının sıkıldığını anlar gibi olan kadın, iki kilo ıspanak, iki kilo elma, üç kilo da portakal istedi.

Kırk yıllık sebzeciler gibi birkaç dakika içinde alışık hareketlerle teraziye istenilenleri koyup, poşetleyen adam, o kadar sorgunun, olumsuz sözün üzerine cömertçe tarttırılanlara hayretle baktı. Fazlaydı bu kadarı. Kadın, aklından geçenleri anlamış gibi cevap vermekle yükümlü hissetti kendisini.

– Akşama misafirimiz var. Oğlan da daha gelmedi.

"Yoksa sana muhtaç olmaz, yarı parasına pazardan alırdım." ifadesi var gibiydi bu sözlerde.

Adam içinden "Lâhavle" çekti. İlk günden moralini bozmamalıydı. Kendisi gibi fabrika mağduru Celâl'e rastladığında, o da benzeri şeylerden bahsetmemiş miydi?

Daha ilk günlerin şaşkınlığını üzerinden atar atmaz kaptığı bir el arabasıyla boyladığı Buğday Pazarı'nda çökelek, peynir, lor filan gibi süt ürünleri sattığından, bazı kaşarlanmış müşterilerin "Tadına bakalım da beğenirsek alırız." deyip, o canım peynirleri okkasıyla kaldırdıklarından filan söz etmişti.

Ne terbiyesiz adamlar vardı şu dünyada. İki kuruşu zar zor bir araya getirdiğinden, fabrikadan kapı dışarı edildiğinden, tazminat filan alamadıklarından habersiz lüp lüp yutarken, "Boğazlarını sıkmamak için kendimi zor tutuyorum." demişti.

– İki saattir sana iyi akşamlar diyorum be adam. Aklın nerede senin? Paranın üstünü de vermedin daha.

– Şey tabi. Buyurun. Size de iyi akşamlar.

Buna da şükür. Celâl'in dediği gibi lüp lüp yutsa ne yapardı? Üstelik kadın şerli birine benziyordu ki...

Paytak paytak karşı kaldırıma geçen kadını izledikten sonra, örtüyü kaldırıp altına baktı. Gözleri sevinçle ışıldadı. Sabah aldıkları neredeyse bitmişti. Hepsinden de yarımşar kilo filan ancak vardı. Üşümeden, çürük çıkmadan... Yeniden gülümsedi. Bu da fena bir işe benzemiyordu. Gittikçe daha da alışırdı. Belki, pazardakiler gibi bağırırdı da.

"Şu en iri portakal Sevda'mın." deyip örtünün en uzak köşesine saklarken, içi pır pır etti. İki orta boyu oğlanlar için ayırdı. Bir tane yamru yumru olanı, karısıyla kendisine yeterdi de artardı bile.

İyi kadındı Zeliha. Anlayışlıydı. Tek dilim yemese mesele yapmaz, gülen gözlerle bakardı kendisine. "Eş dediğin Zeliha gibi olmalı." diye geçirdi içinden. Yüksünmüş müydü hiç bunca zamandır? Hep gelinlik fotoğrafındaki gibiydi yüzü. Güleç. Yaz güneşi gibi.

– Hey sebzeci, buraya baksana.

Adam, karşı taraftan gelen sesle irkildi. Gelinlik pozu çabucak kovdu zihninden.

– Efendim?

– Sebzelerin kaça?

Ara sıra hışırtılar çıkararak geçen arabaların, hafif yağan yağmurun sac çatılarda çıkardığı tıpırtılı sesin arasından, kendi sesini duyuramayacağını düşünerek olduğu duldalığı terkederek arabanın burnunu o tarafa doğrulttu.

Geçen araçları kollayıp karşıya geçmesi birkaç dakikayı bulmuştu.

– Ben de yarın geleceğini sanmıştım. Görüyorsun ki ıslanıyoruz şurda!

Tövbe tövbe. Birinden kurtulup birini mi buluyordu? Al sana ikinci bir belâ daha. Sanki kendisi ıslanmıyordu...

– Ancak geldim. Arabalar geçiyor sürekli.

“Sen gelsen ölürdün sanki” diye düşündü.

– Ispanak, pırasa kaça?

– İkisi de yediyüzelli.

– Yedi yüz elli mi? Oldu olacak bir milyon deseydin! Aslı astarı ot değil mi?

– Kendi bahçemden çıkmıyor ki beyefendi. Ben de altıyüzden aldım. Yemlik gibi baksana. Körpecik.

– Ot bunlar ot!

Sabır, sabır. Azıcık daha dişini sık İsmet.

– Zorla vermiyoruz. Almak zorunda değilsiniz.

Müşteri, ters ters baktıktan sonra,

– Portakal kaça?

– Beşyüze.

– Tatlı mı bari?

– Bilmiyorum. Tadına bakmadım. Halde tatlı olduğunu söylemişlerdi.

– İyi, birini soy da tadına bakalım. Şu örtünün köşesindeki iriyi soy.

İçinden, “Sevda’nınki bu” diye geçirdiyse de...

Cebinden çıkardığı, ta askerlikten, çarşı izninden kalma, Edirne hatırası çakıyla ince ince soydu, turuncu kabukları arabanın çürük tahtasına istiflerken, sobada yanabileceğini hesapladı. Eline aldığı iri bir dilimi, karşısındaki müşteriye doğru uzatmayı düşünüyordu ki...

– Dur bir dakika! Ellerin temiz mi senin? Bak tırnakların simsiyah görünüyor.

Sebzeci, bir çakıya baktı, bir de ellerine. Çatlaklarına kara oturmuştu. Pislikten değildi, çok şükür, daha ikindide almıştı abdesti.

– Kalorifer yakıyorum beyefendi. Tenime sinmiş olacak. Ellerim temizdir.

– Bırak bırak kalsın! Bu ellerin soyduğunu dünyada ağzıma koymam.

– Siz bilirsiniz. İyi akşamlar.

Sebzeci, ani bir hareketle, arkasındaki adamın varlığını hiçe sayıp, hava iyice kararmadan evine doğru döndürmüştü arabanın yönünü. Bir an önce gitmeli, kara kızının portakalını eliyle yedirmeliydi.

– Ukala… Terbiyesiz ukala, diye seslendi kaldırımdaki.

Bir an sendeledi beriki. Dönüp bir şeyler söylemek istediyse de...

– Araba çarpacak be! İyice alığın biriymiş bu. Alık ve pis!

Kulağının dibinde çalan korna ile kendine gelir gibi olan sebzeci, hızlı bir hareketle kaldırdı arabanın ucunu. Karşı tarafa geçip, zınk diye durunca, soyduğu iri portakal arabanın çürük tahtalarının üzerinden kurtulup, kaldırım kenarındaki çamura yuvarlandı.

– Sevda'nın portakalı. Çamurlandı. Alsam mı? Ama çamur pis. Ellerim... Çamur mu pis, ellerim mi? Yoksa beyefendilerin dili mi pis?

Gönlü kabarmış, içi kaynamaya başlamıştı.

Kızı geldi gözünün önüne. Dilim dilim yedirecekti dizine oturtup. O, okulu anlatacak, fişlerden yeni öğrendiğini tekrarlayacaktı, kendisi de cici müşterilerini, kazandığı parayı...

Yağmur taneleri mi ısıtıyordu yüzünü, koyverdiği damlalar mı? Gelinlik pozu veren hayal geldi bulanık görüntülerin arasına.

"Boşver be İsmet'im. Boşver. Gönlümüz temiz olsun. Bak Sevda unuttu bile. Bugün öğrendiği tekerlemeyi söylüyor. Dinle bak."

İnce bir ses, gittikçe hızlanan yağmur damlalarının, iyice çıplaklaşan ağaçların, çatıların üstünden getirdiği sese karışıyor, arabaların homurtuları arasında eriyip gidiyordu.

"Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum. Duma da duma dum. Kırmızı mum."

AYTEN DE YOK ARTIK

İçinden,
"Hey on beşli on beşli,
Tokat yolları taşlı,
On beşliler gidiyor
Kızların gözü yaşlı"

diye bir türkü çığırmak gelirdi her seferinde bu yokuşu tırmanırken... Hangi ustanın gömdüğünü bilemediği kaldırım taşlarına her sabah basarken, derinlerden bir yerden bir duygu sağanağı kopup gelir, hangi ayakların, hangi düşüncelerle buraları arşınladığını merak ederdi nedense...

Askerlik yıllarını çıkarırsak, on iki yaşında girdiği işine hep bu yollardan gidip gelmiş, şu yaşına kadar karnını doyuran ekmek kapısına, tam yetmiş bir senedir aynı anahtarı sokup çıkarmıştı.

Cilâlanmış gibi parlayan, ömründe boya yüzü görmemiş emektar kapı ile artık bu türünü yapan ustanın kalmadığı, tutacak yerinde yonca yaprağını andıran bir motifin bulunduğu, telkâri gibi işlenmiş okka çeken anahtarın buluşması, sevgilisine kavuşan genç bir çiftin heyecanı gibiydi.

Peştamal kuşanıp, tatlı yiyerek başladığı o günden beri ustasının izinden gitmiş, lafını dinlemiş, dükkândan içeri adımını hep sağ ayağıyla atmıştı. Bir keresinde bacanağının ricasını kıramayıp gittiği kır eğlencesinde, yenilerin deyimiyle piknikte, ayağını burkmuştu da sargıya alınan sağ ayağının yerine sol ayağı ile

bastonla içeri girmişti; ustasının yıllar ötesinde kalan soluğunu ense kökünde hissederek.

Elindeki anahtar tomarını -ki artık ikisinin dışındakileri kullanmıyordu: ev ve dükkân- her gün çalıştığı tezgâhın üstündeki taraçaya koyup, ilk giydiği tarihi kendisinin de unuttuğu deriden önlüğünü kuşandı.

“Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sen de dolan gel beriye
Fistan aldım endazesi onyediye”

Asım Usta, ustaların ustası Arşak Efendi, kendisiyle birlikte çıraklık yapan Emin, Nabi ve müşterilerle dolup boşalırdı şimdi ıssız olan dükkân. Hele bir de yakın köylerden satıcılar gelmez miydi... işte o zaman ayaklarının altından ateş çıkardı.

Dükkânın en cevval çırağı olarak, eline ayağına çabukluğuyla tanınan kendisine iş kalmaz buyrulurdu. “Koş da Hızır Ağa’ya bir nargile ısmarla Selahattin!”

“Kör Hasan’ın fırınından bir güveci kap da gel. Ustam parasını sonra verecek de! Eti bol olsun ha...” “Selahattin canım, Yazmacılar Hanı’na bir uğrayıver. Vişneçürüğü bir yazma ısmarlamışmış geçen gelişinde İsmail Ağa. Hazırsa getir bir zahmet”

Manda derisi getiren, ipekten dokunmuş kumaş getiren, sırım, ip, çiriş gibi imalatta kullanılan malzeme; ısınmak ve yemek pişirmek için meşe odunu getiren; yanı sıra kaymak, taze yağ, üzeri iki parmak kalınlığında kaymak bağlamış yoğurt getiren, işi için gelen ne kadar civar köylü ahbap, eş dost varsa ağırlanır, bir gönül daha kazanmış olmanın verdiği rahatlıkla kilitlenirdi dükkân kapısı. Asım Usta’nın, üstüne basa basa söylediği gibi Hak kapısı… “Dükkân kapısı Hak kapısı. Allah çalışanı aç koymaz. Bir veren ele, bin verir.”

“Gidiyom elinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşil baş ördek olsam
Su içmem gölünüzden”

Allı yeşilli dokunmuş ipekliden üstlüğü, en hası manda derisinden kesilen tabanı, kayışı, püskülü ile bir sıra cama yakın yere dizili çarıklara, çocuğunu okşayan baba şefkatiyle göz gezdirdi. Her birini evlat titizliğiyle keser, biçer, diker ve şekle sokardı.

Nice gelinlere, ucu kıvrık, püsküllü terlik-pabuç dikmişti. Nice insanın ayağını kendi diktiği çarıklar kavramıştı, adedini bilemiyordu. Dışarıda giymiyorsa da dükkânda kendi ayağına da geçirdiği çarıkların rahatlığını, ortopedik denilen hiçbir ayakkabıda bulamamıştı.

Birkaç yıl önce yeni açılan bir doktorun muayenehanesine süs olsun maksadıyla hediye götürülen kendi imalâtı çarığı, doktorun oradan indirip giydiğini, “Bunu yapan ustanın ellerinden öpmek istiyorum. Son derece rahat.” dediğini işitince duyduğu bahtiyarlığı ömrü oldukça unutmayacaktı.

Alışık hareketlerle yaktığı küçük tüpün üzerine, yine alışık hareketlerle oturttuğu, yumruk büyüklüğündeki tek kişilik demliğin kaynamasını beklerken, bilmem kaçıncı kere hayıflandı.

Bir zamanlar üstü nakışlı bakır bir demlikleri bulunurdu da, neredeyse bir bakraçlık suyu bir seferde doldururlardı içine. Müşterisi, mal getireni, ustası çırağı derken yarım saatte boşaltırlardı o biçim lezzeti.

Çay da çay idi hani… Kokusu ta Yazmacılar Hanı’nı, Bedesten’i boylayan o halis Akkuyruk çayını bir tadan pişman olurdu, bir de tatmayan. Bazı bazı, Asım Usta hasta olduğunda filan, kırmızı çinko bir demlikte ıhlamur, içine kabuk tarçın atılmış evelik

çayı da kaynattıkları olurdu ama o Akkuyruğun tadını vermezdi hiçbiri.

> "Gidiyom gidemiyom
> Düş gördüm seçemiyom
> Sevdiğim tel gönüllü
> Ben ondan geçemiyom"

Şimdiki Behzat Benzinliği'nin bulunduğu yerde, anasıyla hamama giderken gördüğü Kuyumcu Sabri Usta'nın utangaç kızı Necibe'ye kilitlenen gözleri de bu türküdeki gibi dile gelmişti. Vazgeçilemeyen, uğrundan dönülemeyen bir sevdayla yanıp tutuşmuştu anında.

Ustasının, anasının, ablalarının "Oğlum daha ne zaman evleneceksin. Bir 'he' de de, biz de hâlimize münasip bir evin kapısını çalak." diye sıkıştırmasıyla utana sıkıla "Kuyumcu Sabri Usta'nın kızını istiyom." deyip, içinde beslediklerinden kurtulup, hiç de rahat olmayan sıkıntılı bir soluk almıştı.

Hiç koskoca Tokat'ın anlı şanlı kuyumcusu bir çarık ustasına kızını verir miydi? Hangi kitapta yazardı bu? Ne demişlerdi öteden beri: Yağlı kazan yağlı kazana, yavan kazan dibine yana.

Çarıkçılık ayıp mıydı peki? Ustalığın daniskasını gerektirirdi ki... Hangi sığır derisinden iyi çarık olur, bir deriden kaç çift çarık çıkar, ayağı vurmadan sıkmadan nasıl biçilir dikilir? Püskülü, ipekli kumaşı, sırımı, çirişi nasıl ölçülür, nasıl ayarlanır? Bütün bunları tek tek ayarlamak, az emek isteyen iş miydi?

Hem Arşak Efendi'yi mi aç bırakmıştı bu meslek, Asım Usta'yı mı? İnce hastalığa tutulup kendilerini mecburen terk eden yekdaşı Nabi'yi saymazsak, Emin de bu işten ekmek yemişti, Muttalip de...

Koskoca çarşı boyunca mercan bir gerdanlık gibi dizi dizi sıralanan, saraçlar, köşkerler, semerciler, demirciler, tenekeciler, gümüşçüler, keçeciler, iplikçiler, bakırcılar... Her biri ayrı ahenkle indirip kaldırmışlardı pazusu güçlü kollarını, çalıştırmışlardı mahir parmaklarını...

Hele bir de meşhur yazmacılar yok muydu? Dokumasından desen çizimine, boyamasından kurutmasına sürüyle adama ekmek yedirirdi. Her biri ayrı zanaattı bunların. Her biri ayrı erbaptı.

Şimdilik fazla kalabalık olmayıp, saat ilerledikçe artacak olan sokak ahalisinden birilerini görmek maksadıyla, önünde on üç çift çarığını sıraladığı, epeydir silinmeyen camdan dışarıya bir göz attı.

Ana cadde olmadığı için -şimdilik- canını kurtaran, ta ustasının zamanından beri fazla değişikliğe uğramadan, canından bir parça gibi kendisiyle bütünleşmiş olan sokağın bütün fertlerinin geliş saatlerini bilirdi.

Birazdan Uzun Salih takardı anahtarı kilide. Ardından Maksut'un oğulları dizerlerdi öteberiyi kaldırıma. Onları takiben darabasını gürültüyle kaldırırdı Mahmut Efendi. Ali Paşa Hamamı'na giden köşenin başındaki kahvehane ile ufacık bir yeri çay ocağı hâline sokan Muammer, zaten sabah namazından çıkanlar için erken vakitte açarlardı işyerlerini.

Çok da iyi işitmeyen kulağına kadar gelen ince bir çıngırak sesiyle, köstekli saatini koyun cebinden çıkardı yaşlı adam. Sekizbuçuk olmalıydı. Kapısının ardında asılı, senede bir iki kere ancak lazım olan kayışlar, koşumlar, at boncukları, iri püsküllerden vücuda gelen tomarın, kapının itilmesiyle çıkan sesiyle birlikte içeri adımını atmış olurdu Koca Yaşar.

Bir ileri bir geri götürerek gözüne göre ayarladığı saate bakınca tahmininde yanılmadığını anlayarak gülümsedi. Saati iç cebine geri koyarken, çayın zamanını da geçirmemek gerektiğini düşündü.

Çarşıya son on onbeş yıldır eklenen bir de âmâ Halis vardı ki lâkabı "Ayaklı Market"ti. Bastonunun sesi ta Ulucami'nin oradan duyulurdu. En geç dokuzda bu tarafa gelir, boynuna asılı karton kutuya istiflenmiş incik boncuk türü öteberiyi kendine has sesiyle satmaya çalışırdı.

"Aslan yârim kız senin adın Necibe
Ben dolandım sen de dolan gel beriye
Fistan aldım endazesi onyediye"

Anasıyla ablaları, bir de dayısının karısı, utana sıkıla varmışlardı ya kuyumcu Sabri Usta'nın kapısına, hiç de korktukları gibi kapıdan çevrilmemişlerdi. Tokat bağlarının mamullerinden üzüm şurubu ve yağlı cevizlerle yoğrulmuş cevizli çörek ile ağırlanmışlardı üstelik.

Allah'ın emri, peygamberin kavli isteğiyle evlerine gelen dörtlüye, karşı taraf, "ak idi kara idi" misâli tek kelime etmemişlerdi lakin, kırk kilide vurdukları ciğerpâre kızlarını da ucundan kıyısından göstermeye yanaşmamışlardı. Özellikle de annesi Mecbure Hanım'la babaannesi Zarife Hanım.

Dayı karısının bir kere komşu sünneti için gittiği bağ evi eğlencesinde Necibe'yi görmüşlüğü vardı ya, diğerlerinin en ufak fikri yoktu, günlerdir Selolarını kasıp kavuran güzellik hakkında.

Yazmacılar Hanı'nda birbiri ardına dizili beş dükkânın sahibi Boyacı Yusuf'un, ta İstanbullarda okuyup, mektep medrese

görmüş oğlu Süreyya'ya da istendiğini işitmişlerdi bir yerlerden. O Süreyya ki Tokat'ın dilinde idi. Çizdiği desenleri, boyadığı yazmaları, sofra bezlerini, bohçaları benim diyen boyayamaz, renklerini böylesine birbirine yakıştıramazdı. Ali Paşa Hamamı'nın tarife levhasına öyle bir nakış çekmişti ki bir bakan bir daha bakmak isterdi. İlerisi parlak, ailesi varlıklı Süreyya gibi bir adayın yanında, kendilerine müspet gözle bakan olur muydu ki?

Oniki yaşından beri, hem de çok çabuk kavradığı çarık ustalığında, belki de ömrünün ilk hatasını yaparak, Çömlekçi Hasan Efendi'nin gelini için ısmarlanan püsküllü pabucu yanlış biçmişti işte o günlerde. İkisini de sol ayak olarak çizip kesmiş, dikişi sırasında, Asım Usta'nın ikazıyla farkına vararak yerin dibine geçmişti. Ki dört yıllık askerlik esnasında bile izne geldiğinde kokusunu özlediği dükkâna girdiğinde hızını alamayıp, bir çift çarığı keserek, hatasız dikişle tamamlamış, ustasından "aferin"i almıştı.

Kuyumcu Sabri Efendiler, el altından haber için yollanan Bohçacı Şükrüye'ye, dilsizleri bile konuşturacak kabiliyete sahip Lafçı Nigâr'a bile ser verip sır vermemiş, tam iki buçuk ay inletip durmuşlardı kendilerini.

Ablaları, anası, dayı karısı, "Koca kuyumcu, kızını bize verecek değil ya. Kendi ağzımızın kaşığını arayak. Boşu boşuna beklemeyek haberlerini. Dünyada kız kıtlığı mı var? Daha güzelini buluruz." yollu sözlerle konuşup durmuşlardı. İleri geri söyleyerek, oradan buradan örnekler vererek yüreğini gümp gümp ağzına getirmişlerdi ama... Yine de bir umuttu işte ondan gelecek haberi beklemek.

İnce belli hâlli bardağı, son yudumundan sonra yıkayıp taraçaya ters çevirirken gelmesi lazımdı Ayten'in. Güvercin topuklu eski zaman kızlarının nazeninliği ile sarılı beyazlı kırçıl boynunu

kibarca kapı kenarına sürter, mırıltılı bir melodiyle "ben geldim" sesini çıkarırdı her sabah bu demlerde.

Arşak Efendi'den, Asım Usta'dan, Nabi'den, Emin'den, Muttalip'ten, Hızır Ağa'dan, İsmail Efendi'den, boy boy, yaş yaş, arz-ı endam eden onca müşteriden, keşkekçi, cevizci, yoğurtçudan boşalan yılların dükkânının, son on yıldır değişmeyen yegâne ziyaretçisi idi Ayten.

Mutlaka ama mutlaka gelir, artık teklemeye başlayıp eski yaldızlı günlerini geride koyduğu için rağbet görmeyince parası da kıtlaşan son çarık ustasının ayaklarının dibine dolanır, kendi nafakasından kesip aldığı ciğerle karnını doyurur, mırıltılı bir türkünün ardından azıcık da güzellik uykusuna yatar, ondan sonra da dükkânın tek konuğu olmanın verdiği keyifle çekip giderdi.

Beş ay ondan öncesi, iki buçuk ay da ondan sonrası olmak üzere o kadar ayını yürek yangınına çeviren Necibe'den umudunu kesip, bir daha evlenmemenin kendince haklı yollarını ararken, kuşun kanadıyla bir haber uçmuştu mütevazı evlerine. "Kız evi naz evidir. Bir kere gelmeyle olmaz. Bir daha gelsinler hele. Nasipse olur."

Eh serde kuyumcu karısı olmak var. Kız anası olarak Mecbure Hanım'ın pek de gönüllü olmadığı her hâlinden belli oluyorsa da kız babası olarak son sözü söyleyecek olan Sabri Efendi'nin ağzından dökülenler mühim idi bu taraf açısından.

"Şu zamanda böyle yiğit nerde? Namuslu, efendi, eni boyu yerinde. Sıktığı taşın suyunu çıkarır. Zanaat dersen adı ta Zile'ye, Niksar'a, Turhal'a ulaşmış. Yaptığım tahkikata göre, ta Samsun'dan, Bafra'dan sipariş gönderenler oluyormuş. Ben etiket meraklısı değilim. Adamım adam olsun. Evini barkını bilsin."

Ailelerinin yüreğine Ayvaz suyu dökmüş olan bu sözün ardından da "Eğer geçinemeyecek olup başı sıkıntıya girecek olursa da bir babalık ederiz." diye sırtını sıvazlayıvermişti el altından kalender meşrep adam.

Arşak Efendi gelmiş, Asım Usta gitmiş, babası Nihat Efendi gelmiş dayısı zabit kâtibi Rahmi Bey gitmiş derken günün birinde, "evet"i koparan anası ile ablaları müjdeyi getirmişlerdi koşa koşa.

Nasıl söz kesilmişti, nasıl nişan düğün olmuştu, nasıl Ali Paşa Hamamı'nda gelin hamamı eğlencesi yapılmıştı rüya gibiydi.

Ayten'in mırıltısını duyar gibi olunca, daldığı âlemden sıyrıldı yaşlı usta. Dudağında donakalan gülümsemenin çekirdeğini oluşturan Necibe'nin üç yıl önce kendisini yalnız bırakıp öte tarafa gitmesi olmasaydı, güzel güzel sürmeye devam eden rüyadan katiyen ayılmak istemeyecekti.

Sahiden de kaynatasının dediği gibi geçmişti ömrü. Sıktığı taşın suyunu çıkarıp, yiyeceğin en iyisini, giyeceğin en hasını götürmüştü Necibe'sine. Yazmacılar Hanı'nda boyanıp desenlenen güvercingöğsü, şarabî, yavruağzı, ağuzrengi ne kadar yazma varsa... En güzellerini, kumaşların en hasını seçip götürmüştü taze bir gelincik gibi duran refikasına; ardından gül goncası gibi peş peşe doğan kızlarına.

Allah bereketini vermişti işte. Sabri Efendi'nin muazzam servetine ihtiyaç duymadan geçinip gelmişti bugünlere. Hele bir de diğerlerinin şu veya bu sebeplerle çarıkçı dükkânlarını kapatmalarının ardından koca şehrin tek çarıkçısı olmamış mıydı, malına mal, parasına para eklemiş, ustasının nasihatine uyup, "Su akarken testisini doldurmuştu."

Gerçi Necibe'yi, dört kızını mağdur etmemiş, kimselere imrendirmemişti ama şu yirmi yirmibeş senedir artık gözden düşen

çarıklarla da yüklü paralar kazanamaz hâle gelmişti. Kızların çeyizi, nazlı Necibe'nin yıllar süren hastalığı derken eriyip gitmişti evvelce kazandıkları da.

O, kenara çakılı peykenin üzerine sıralanan müşteriler, köyden gelen eşi dostu, ustası, kendi yetiştirdiği çıraklar derken, birer birer yitmişti etrafındakiler. Onca şamatanın, onca keyifli, hüzünlü ya da endişeli sesle dolan bir zamanların namlı dükkânının peykesini, kapısını, taraçasını, arka tarafa öteberi yığdıkları ardiyesini, hışırtılı öksürüğü ile tek başına kendisi, bir de mırıltılı türküler çığıran Ayten'in sesi doldurmaya çalışıyordu kaç yıldır.

Senede üç beş kere ancak, o da halk oyunları ekibinde oynayanların giymeleri ya da yeni restore edilen tarihi evlerin iç dekorasyonundaki mankenlere giydirmek gayesiyle çarık almaya uğrayanlardan başka kimsecikler kapısını çalmaz olmuştu.

İçten içe bir kurt gibi içini kemiren bu hususa, bir zamanların namlı çarıkçı ustası Selahattin Efendi içerlemesine içerliyordu aslında ama ne çare? Evden işe işten eve giderken gözüne ilişen, içinde ne olup bittiğini pek de bilemediği internet kafe denilen yerlerin pıtrak gibi ardı ardına dökülmeleri karşısında da, kocamış aklına sığdıramadığı bir takım şeyleri bilememenin ezikliği karşısında susuyordu.

Evet, artık gençliğindeki gibi bir günde on çifte yakın çarığı, püsküllü pabucu kesip biçemiyordu ama yine de her sabah dükkânını açmadan edemiyordu.

Hem hayatının gülü solan evinin delirtici yalnızlığını tek başına kaldıramıyordu artık, hem de geçen yılın sonunda gazetelere bile geçen bir habere konuk olduğunda kendisini ziyarete gelen valinin ricası üzerine açık tutuyordu kendisine oniki yaşından beri ekmek yediren kapıyı.

"83 yaşındaki son çarık ustası, çırak bulamıyor"

Başlığın altında pembe-beyaz çehresiyle elinde bir çift çarıkla kendi resmi, onun da altında konuyla ilgili dokunaklı bir yazı. Aslında gazeteler bunun gibi daha nice pembe-beyaz çehreli yaşlı erbabın fotoğrafını çekip meramını anlatmıştı.

"Son semerci ustası dükkânını kapatmak üzere" yahut da "Son saraç kimselerin uğramadığı iş yerine kilidi vurdu" filan.

Bazı zamanlar gazetelerde "Filanca ressamın filanca sanat galerisindeki 'Anadolu'daki kadın baş bağlamaları' sergisi açıldı" ya da "Filanca ünlü ressam 'horoz' konulu, 'kedi' konulu resim sergisini açtı" türünden haberlere rastlanırdı da çarık konulu sergilere niye tesadüf edilmezdi ki?

Niye kimseler uğramaz olurdu ki belli bir dönemden sonra? Niye dünya baş döndürücü bir hızla devridaim ederdi ki? Niye yalnızlık yaşanırdı ki? Niye uydurmuşlardı ki, "Eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağardı." deyimini?

Hoş kendisi pek de öyle yalnız sayılmazdı. Ayten'i vardı en azından. Son yıllarında aklı bir hoş olan Necibe'nin bile kıskandığı sarılı beyazlı bir can yoldaşı vardı. Sıkı sıkıya yumduğu ipek bir kese gibi büzülmüş dudaklarını hiç değilse onun için aralar, "kızım, cicim, bir tanem" diye beylik laflarında bulunurdu.

Yine her zamanki gibi birazdan gelecek, ciğerini yiyip, türküsünü söyleyip, uykusunu uyuyup gidecekti. Geçen yıl sokak çeşmesinin taşmasından dolayı, kayıp da ayağını incittiğinde, onbeş gün evinde mecburi istirahata çekildiği zaman dahi, her gün aynı saatte gelip kapının eşiğinde mırıldanıp gittiğini, "geçmiş olsun"a gelen komşuları söylemişlerdi içini bir tuhaf ederek.

Hani bazı hayvanlar için, "insandan bile vefalı" derler ya, Ayten de bunlardan biriydi işte. Ciğerinden ciğer sökerek giden Necibe'nin boşluğunu aratmamanın yollarını arayıp durmuştu

kaç yıldır hayvan başına. Her biri bir diyarda olan kızlarından bile yakın konuma gelen hayvana kim hayvan diyebilirdi ki?

Tuhaf şey? Vakit neredeyse öğleni bulacaktı. Nerede kalmıştı ki bu sarı kız? Şimdiye kadar ciğerini çoktan yalamış yutmuş olmalıydı? Çoluk çocuk taşa filan tutmuş olmasaydı garibi? Hani ürküp de yönünü başka sokağa, başka "son usta"ya çevirmeye kalkardı da Allah korusun... Yalnızlığın, yapayalnızlığın buz gibi dehlizinde bir başına kalacağını düşünmek...

Aslında, "Artık kocadım, benden iş geçti." diyerek, geçen yıl bu zamanlar dükkânını kapatmışken, Vali Bey'in "Bu köklü sanat dalımız unutulmasın; yeni çıraklar yetiştirmeni istiyorum." yollu ricası üzerine yeniden açtığı işyerine ne çırak bulabilmişti, ne de köklü müşteri...

Pencere önüne dizdiği on üç çifti nasıl olsa elinden çıkarırdı. Bugünden tezi yok Ayten'i eve alıştırmanın yoluna gitmeli ve kuşun bile konmadığı yere, yeniden kilidi vurmalıydı artık.

Evet evet, iyi fikirdi bu. Ayten geldiğinde kapıyı kapamalı, keyfini yaptıktan sonra geri gitmesine müsaade etmeyerek, kucağına alıp gün ortasında eve doğru yollanmalıydı. Belki Necibe'nin ruhu sızlar, "Benden boşalan köşe minderine Ayten'i mi oturttun?" diye rüyalarına bile girmeye kalkardı ama başka ne yapmalıydı ki?

Gülyağı kokan cebinden yeniden kösteklisini çıkardı, bir ileri bir geri ederek gözüne göre ayarlayarak saate baktı. Gün tepeye çıkmıştı iyice. Nerede kalmıştı ki bu sarı kız?

– Sabah-ı şeriflerin hayrola Çarıkçı Emmi. Gün öğlen oldu ama…

– Sağolasın Hüseyin Efendi. Hayrola? Pek gelip gitmezdin?

– Eh, iş güç. Ne yaparsın…

– Öyle öyle. Allah daha ziyade etsin.

– Ağzına sağlık.

– Buyur bir soluklan hele. Bir çay yapayım sana.

– Sağolasın Çarıkçı Emmi. Kalıcı değilim. Şey için gelmiştim...

– Ney için?

– Şey yani... Nasıl anlatsam...

– ???

– Hani senin bir kedi vardı ya!

– He. Ayten! Eee... N'olmuş varsa? Bir hınzırlık mı etti yoksa? Bir şeyinize mi zarar verdi?

– Yok, öyle değil de...

– Kaç paraysa öderiz.

– Bilmem ki nasıl söylesem?

Söylemeye söyleyecek de... Paranın miktarını mı kararlaştıramıyor? Belliydi zaten bu saate kadar gelmemesinden. Eski kafalı bir çarıkçının, her gün her gün yedirdiği ciğerden usanıp yağlı kapıya kafasını uzattı demek ki. Hayvan aklı işte. Yine de can yoldaşı işte. Zararı ziyanı neyse öder, bir iki kere de farklı bir şeyler yedirir, onu bu kötü huyundan vazgeçirirdi.

– Şimdi bizim çıraklardan Numan geldi de...

– Eee...

– Senin kediyi Behzat Benzinliği'nin olduğu kavşakta görmüş.

Çok şükür. Hırsızlık değilmiş sarı kızın hınzırlığı. Yoksa! Yoksa başka bir yere mi dadanmış oralarda? Ya kendini unutursa, bir daha uğramazsa bu sokağa? Hani eve götürme plânları?

– Numan dedi ki...

– Ne dedi?

– “Çarıkçı Emminin kedisi yerde sere serpe yatıyordu. Herhâlde ölmüş.” dedi.

– Ne dedi, ne dedi?

– Senin kedi ölmüş Emmi! Benzinliğe giren bir kamyon ezmiş.

Vah zavallı Ayten vah! Vah sarı kız vah! Vah Necibe’nin kuması vah! Sen de mi gittin can yoldaş?

Beş altı yaşlarındayken, ana tarafından büyük dedesinin ölmesiyle ilk kez kabristana götürmüşlerdi kendisini. Sırasıyla, anası babası, emmisi dayısı, halası teyzesi, mahalleden, çarşıdan arkadaşları, eşi dostu derken, bayağı bir insanı uğurlamış, son zamanlarda da Necibe’yi vermişti toprağa.

Bir de Ayten’i gömmeye yüreği yetmezdi gayri. Seksen üç yıllık bağrına bir de Ayten için çukur kazmalıydı artık. Mırıltısıyla, sarı-beyaz tüyleri, nazenin boyun kıvırışıyla gençlik sevdası gibi unutulmazların arasında bir yerlere gizlemeliydi.

Cuma ve bayram günleri ziyaretine araba tutup çıktığı, yaşlıların tırmanmaya cesaret bile edemediği Sulu Sokak’ın dik bayırının dibine geldiğinde, sokağın üst tarafındaki mezarlığa doğru hasretle baktı. Sonra da ciğerparesine sesini duyuracakmış gibi içtenlikle söylendi:

– Gönlün rahat olsun Necibe. Ayten de yok artık.

YAYLA RÜZGÂRI

Giderayak olacak şey miydi bu? Keçe döşek, çinko damın bir yerinden akan sızıntıyla yarıya kadar ıslanmış, acı acı rutubet kokuyordu. Döşeği; kiraz alacası, parlak terli suratına yayılan ekşimsi bir duyguyla kucakladığı gibi, ıkına sıkına damın güneş alan kısmına bıraktı, çabucak geri döndü.

Birazdan Ayvaz, "Hadi be kadın, patlatma adamı burada!" diye, tütün kokulu bir nara koyuverir, elini ayağını temelli birbirine karıştırırdı. Kavruk yüzünde, ilkokul çocuklarının müsamerelerde taktığı bıyıklar gibi duran pala bıyıklarıyla, esmer teninde dolunay misali parlayan gözleriyle, döşeğin ıslandığını, hele böceklendiğini fark ederse, söylenip dururdu.

Her sene yayla sonu denkleri beraberce indirip, kimini eve kimini çatıya yerleştirdikleri hâlde, eşyalarda bir arıza gördü müydü huysuzlanıp, "Ben sabahtan akşama kadar o dağ senin bu dağ benim dolaşayım canım çıksın, senin yaptığına bak! Akşama kadar evde ne halt ediyon? Malından niye haberin yok?" diye gürler dururdu. Söyletmemeliydi sabahın köründe o edepsizi.

Bir müddet bıkkınlıkla korku dolandı yüreğinde, sonra ilmek ilmek çözülüp, yerini acımaya, sonsuz bir sevdaya bıraktı.

Körpe bir fidanken, tek kelime bile etmeden gözleriyle anlaşıp, ömür boyu sürecek bir beraberliğin temeline ilk taşı koyarak, Ayvaz'ın -o zaman da pala olan- bıyıklarına, engebeli arazi misali,

inişli çıkışlı duran cildinde, hünkâr kılıcı gibi delen bakışlarına vurulup kaçmamış mıydı? Eve taylarla şeker, un yollayan babasının bitmez işlerinden, tükenmez misafirlerinden bezdiği bir gün, şeker torbalarının boşalan yerine atlayarak, töreleri bir kenara atıp, dağ be dağ aşarak kurdukları yuvalarında, nal şakırtılarını, beygir çıngıraklarını, tütün kokularını beklememiş miydi?

Hakkı yoktu Ayvaz'a kızmaya. Varsın biraz da edepsizlik etsindi. Bilmiyor muydu sanki, "Senin kapında arabacılık eden bir uşaktım. Benim neyime kaçtın? Babanın evindeki rahatlığı bir ömür boyu çalışsam yerine getiremem. Bunca hırçınlığım, sana iyi bakamayışımdandır. Senin ayakkabının çivisi olamam ama sensiz bir gün dahi de geçiremem." diye iç geçirdiğini.

İçinde pembe bir gül açtı. Gülümsedi. Onun gürlemesini duymasa, kendi de edemezdi herhâlde.

***

Kuruyacağını bile bile, camgüzeline bir tas su boşaltıp, ocaklığa doğru seğirtti yeniden.

Arkaya devirdikleri koskoca bir onbeş yılları da olsa, genç sayılırlardı. Çocukları olmamıştı. Allah bir bebe vermemişti onlara.

Bundan on yıl önce kocası, kırk köye ün salmış Elmas Ana'yı arabaya atarak, yumuşak minderlere oturtup, eline sarma tütün tutuşturarak dağlara çıkarmış, keklik yuvalarından kartal oyuklarına, ulu ağaç kovuklarından yılan yuvalarına kadar her yere varıncaya kadar dolandırıp, türlü çiçek, ot, yumurta, tüy toplatmış, on küsur baharatla ilaç yaptırtıp yedirdiğinde olmuştu olanlar... Yediklerinden dolayı zehirlenip, gözleri belerip, ağzına köpükler yığıldığında, öte tarafı görüp geri gelmişti. Yalnız kalmak korkusuyla deli olan Ayvaz, ölüp ölüp dirilmişti moraran bedene bakıp.

Günlerce yorgan-döşek yattıktan sonra, yeni bir nefes istemez olmuşlardı her ikisi de. Dağlar delen, çöller aşan bir tutkuyla bağlandıkları yoksul yuvalarında üçüncü bir sesin, bir bebek ağlamasının aralarına girmiş bir çalı, bağlarını bozan bir kuma, sevda güllerini kanatan bir diken gibi olacağı vehmine kapılmış, evlat isteğiyle dua etmek şöyle dursun, tılsımlarını bozacakları korkusunu taşıyıp, ses etmez olmuşlardı.

***

Her sene kasabalıyla birlikte yaylaya çıkar, onlarla geri dönerlerdi. Yerlisi olmamalarına rağmen, halktan biri gibi kaynaşıp kaybolmuşlardı aralarında... Günde birkaç evin göçünü götüren Ayvaz, en son kendi dengini yüklerdi beyaz beygirlerinin çektiği arabasına. Güneşin ışıl ışıl vurduğu temmuz sıcaklarında, atların ak sırtlarından çıkan şavkıma gözlerini alsa da yayladan kasabaya, kasabadan köylere, "dağ rüzgârı" kokusuyla çılgınca uçar giderdi. Tevekkeli boşa dememişlerdi civardakiler "beyaz tayyare" diye. Çevrede o lâkapla anılır olunca, emektar arabasını beyaza boyayıp, sağ enseye de "beyaz tayyare" yazısını yazmıştı gururla.

Sevdalısının ak ellerinden çıkan yumruk büyüklüğündeki gülkurusu püskülleri, koşumların orasına burasına tutturur, İstanbul Beyefendilerinin kalıba vurulmuş fesi gibi ahenkle dalgalanışından büyük haz duyardı. Alınlarına birer iri nazar boncuğu takarak, haset gözlerden korumaya çalıştığı beygirleri çevrede namlıydı. Bıçakçı Kâzım'la, Kalaycı Hamza'yla kaç sefer yarış yapmışlar, kendisi yüklü arabasıyla uçar gibi çıkmıştı bayırları.

İyi bakardı hayvanlara. Tarla kenarları, yol kenarları, okul bahçeleri, nerede bir yeşillik bulursa, arabadan eksik etmediği tırpanıyla biçer, "canlarım" diye hitap ettiği hayvanların kursaklarına gönderirdi. Arpayla harmanladığı otları atların önüne

koyduğunda, düğüm attığı kuyruklarını çarpa çarpa, zevkle yerken sevinir, dişlerinden çıkan tıkırtıyı zevkle dinlerdi.

Kadın, döşeğin nemini, böceğini unutmuş gibiydi. Nasıl olsa birkaç ay yaylada kalacaklardı; dönüşte erine göstermeden bir hâl çaresi bulur, çıkmazdan kurtulurdu. Belki, kırkımda yardım ettiği zenginlerden birisi para yerine yün verirdi de fare deliği yerini onarıp, keçe döşeğin içine tıkardı.

Pencereleri kapıları telaşla son bir kez daha kontrol edip, avludan gelecek, “Hadi gel yahu, sıcağa kalacağız.” bağırtısını duymamak için acele ederken içinden güldü. Bir Köroğlu bir Ayvaz değiller miydi sanki? Kimi yatıracaklardı ki döşeğin içinde? Her sene götürüp getirmelerine rağmen, ancak bir iki kere yatanı olmuştu. Hep dürülü durmuyor muydu damın bir ucunda. İçinde debelenecek bir canın hayali bile yoktu. O yumuk can gerçek olsaydı, ağaçlara tırmanıp tüy toplamaz mıydı yuvalardan? Tüy bir kenara dursun, kucağında bağrında yatırmaz mıydı?

– Güvercin! Haydi be kadınım. Haydi be yavrum!

Elindeki bohçayı kolunun altına sıkıştırarak, kapıyı dualarla kilitleyip, adamın yanına ilk kez atlayışında olduğu gibi atlamıştı Güvercin. Yayla güneşiyle kararacak olan yüzünü, ilk kez görüyormuş gibi çevirdi diz dize, omuz omuza oturduğu adama. Çiçek bozuğu çehreyle, tek tük yıldızların parladığı pala bıyıklarda, hünkâr kılıcı bakışlarda eridi hemen. Edepsizliğini de unutmuştu, yumuk canın hayalini de...

Araba, ahırın köşesini dönerken, damdaki nemli böcekli yatağın üstüne dağlı bir güvercin süzülüyordu...

***

Yağlarla peynirlerle, yünlerle dönüş yaptıkları gün, kadın, yaz başında bıraktıkları evin toz pis içinde olacağını, işlerle

boğuşacağını hesap ediyor, içini isteksizlik kaplıyordu. Ev temizlenecek, eşyalar yerleştirilecek, yiyecekler yerlerine konacaktı. Ahırın sıvanması lazımdı, yemlikler elden geçecekti... İki göz evceğizi uzaktan göründüğünde, çinko çatının tam kapatamadığı yerinde beyaz bir külçe gibi duran, keçe yatağa ilişti gözleri. Bakışları gayriihtiyarî yanındakine çevrildi. Adam, her sene yayla dönüşünde olduğu gibi huysuz tavırlı durmuyordu. Daha da esmerleşmiş yüzünde, deruni bir sükûnet vardı. Sabah, yaylanın son gecesinde gördüğü bir rüyadan söz etmiş, aksakallı bir ihtiyarın, "adını Yayla koy" dediğini söylemişti. Keyfi bundan olmalıydı. Beygirlerden birisi yavrulayacaktı herhâlde. Gümüş bir damla gibi, ıslak bir tay geçti ikisinin de hayalinden.

***

Kadın ertesi gün akşamüstü, döşeğin ne hâlde olduğunu kontrol edip, gereken tamiri yapmak için bir kucak yünle dama tırmandığında, gözlerine inanamadı. Yatak neredeyse yarıya kadar boşalmıştı. Kızgın güneşi görüp, delik yeri iyice büyüyen yatağı yokladı ve şaşırdı. Ehven yünle, kırpık çaputlardan yaptığı şilte sanki elenmiş ayıklanmıştı. Aylarca güneş yiyen yatakta, en ufak bir böcek olmadığı gibi, çaputlar da tek tek seçilmiş gibiydi. Sanki birisi yatağı döküp lüzumsuzları boşaltıp, didikleyip kabartıp geri yerine doldurmuştu.

Yeni yünleri tıkıştırıp düzlerken, akşam rüzgârıyla hışırdayıp, kendi makamlarınca şarkı söyleyen kavakların ışıltılı yaprakları arasındaki kuş yuvalarına çevrildi üzüm gözleri. Birçok yuvayı barındıran koca ağacın gövdesinde renkleri hemen tanıdı. Keçe döşeğin içindeki çaputlar tek tek ayıklanıp, yuvalardaki yeni canlar için koruyucu birer sığınak hâline getirilmişti. İçindeki böcekleri, karıncaların ve kuşların rızk olarak taşıdığını, yünün havalanıp hazırladığını anlayamadı şaşkınlığından.

İğnesini ipliğini toplayıp, yatağı dürüp kucaklarken, nal şakırtısı geldi sokağın öte ucundan. Akşam alacasında, içinde yeni bir gül katmerlenmişti.

Ayvaz atları ahıra bağlayıp, atların yemlerini sularını verene kadar döşeği yerine kordu ki adamın ruhu bile duymazdı. Kuşların, çaputları tek tek ayıkladığını, Sepetçi Hatç'ana gibi nasıl yuva ördüklerini münasip bir dille sırdaşına anlatmalı, ne zekâlı bir hayvan olduklarını söylemeliydi ona.

Koca kanatlı baba kuş, "beyaz tayyare" gibi yuvaya süzülürken, aşağıdan bir tütün kokusu yükseldi burnuna... Yüreği gümbürdedi yine sevdayla; yok yok, yüreği değildi gümbürdeyen, karnıydı.

"Adını Yayla koyun" dedi kavakların hışırtılı makamı... Yoksa, yoksa... Bir yıldız kaydı lacivert akşamda... Ötelerden yanık bir türkü sesi karıştı gecenin koynuna...

KURBAN

Ne hikmettir bilinmez.

Hayatının, hem de ondört yıllık koskoca hayatının mühim bir kısmında yer almıştı "kurban" kelimesi. İyisiyle kötüsüyle bir sürü hatırası kurban bayramı dönemine denk gelmişti nedense?

Bayramlık urbalarını giyip tırmandığı armut ağacından düşüp kolunu kırması, kendi öz babaannesi değil de dedesinin annesi olan Zühre ebenin dilinin tutulması, hatta ikinci senenin kurban bayramında öte tarafa gitmesi...

En ufakları olan Bayram Ali'nin, -cüce olduğu için- diğerlerinden farklı olan doğumu. Köyün en uzunu, çobanlık yapan Sırık Hüso'nun boyunda tekerleriyle, çamurlu yollarda zikzaklı enli izler bırakan, kızların nakış örneği almak için başına üşüştükleri, teknoloji harikası ilk traktörün gelişi...

Duyanlara hiç de mantıklı gelmeyen, öğretmenlerden bile önce, ilk evvela kahvehaneye, sonra da diğer hanelere dağılan, "okullar sekiz yıl olacakmış gayri" haberi...

Ötekiler bir yana da bağrını sızıya beleyen, üstünden iki yıl geçmesine rağmen taptaze bir acıyla sinesini yaralayan babasının aralarından ayrılışı…

Hepsi ama hepsi... Hayatını etkileyen, evlerini tesiri altında bırakan her bir önemli olay, hep kurban bayramına tesadüf etmişti.

Hani kişiye özel, "mühim olaylar takvimi" gibi bir mecburiyet olsaydı...

İşte, ilk defa büyük şehre gidiyor oluşu da kurban bayramı arifesine rastlıyordu.

İyi ki, oğlunun ölümüyle akları daha da çoğalmış yumuşak sakallı dedesi, bahar başında ağıla çağırıp, “Bak Abdullah! Şu koyunlardan on tanesi senin. İyice bak. Semirt. Bayrama yetiştir ki, seni de emmilerinle şehre salayım.” demişti. Sonra da sevinçle, hayretle açılan gözlerine bakıp, “Hem şehri görmüş olursun, hem de kazandığınla okul masraflarını karşılayıp paşalar gibi okursun.” diye ilavede bulunmuştu.

Sahi ya… Veysel Öğretmen daha dün, sınıfta bu konuyu konuşmamış mıydı?

“Gönlüm arzu ederdi ki hepiniz en iyi yerlerde okuyasınız. Benim, ailenizin, hatta bütün köyün yüzünü güldüresiniz... Lakin, her dikilen ağaç üstün verim gösteremiyor. İçinizden ancak üç beş kişinin liselere giriş sınavında başarı göstereceğini sanıyorum.”

Bu sözleri söylerken, gözlerinde ayrı bir pırıltıyla kendisine baktığını, “Abdullah, sen mutlaka Fen Lisesini kazanırsın.” bakışını gönderdiğini hissetmişti.

Zaten bir hafta evvel lojmanına çağırıp, eğer isterse matematik dersinde takılıp kaldığı yerlerde yardımcı olabileceğini söyleyip, sınava gireceği zaman şehre beraber gitmeyi teklif etmemiş miydi?

Kızıla çalan sarı saçlarını elinin tersiyle alnından itti. Bir, koca araziye yayılmış bakımlı köye göz attı, bir de sürüye. Güneş vurmuş çakıl taşı gibi parlayan gözleriyle kendi on tanesini arayıp bulunca içi rahatladı.

Hadi öbürleri neyse de de okul masraflarını karşılayacak olan kendi dört ayaklıları mutlaka yaşamalıydı. Ne yardan uçmalıydılar, ne de çalıya çöğene takılıp oralarını buralarını yırtmalıydılar.

Yoksa Yunus Hoca'nın anlattığı gibi kurban olma haklarını yitirirler, dolayısıyla da paraya dönüşemezlerdi.

Problem çözdüğü, geçen yıldan kalma yarısı boş haritametot defterini yeniden kucağına alırken, aklından geçenlerden utandı. Kendisininkiler candı da diğerleri değil miydi?

***

İyi olmuştu iyi. Fazla zorlanmadan, derslerini aksatmadan semirtmişti hayvanları. Her birinin karnı davul gibiydi. Bunlarla öyle bir külbastı olurdu ki… Ya da bol acılı, kırmızı tiritli, sebzeli güveç…

Muhtarın büyük oğlunun aldığı traktöre -ki artık köyün üçüncü traktörüydü- kurulmuştu işte sonunda. Mutluydu. İstikamet günlerdir hayalini kurduğu şehirdi işte.

Filmlerde rastladığı askeri araç konvoyu gibi art arda dizilen üç araçlık konvoyun en genç ferdi olarak gözlerini mesut bir vaziyette yumdu. Birkaç dakika öylece kaldı, içinden geçenleri kimseler bilemezdi elbette ama güzel şeyler olduğu aşikârdı.

Köy epeyce gerilerinde kalmıştı artık. Hayvan ve insanlardan oluşan hayli kalabalık kafileyle, tozu dumana katarak, toprak yolda kaykıla kaykıla ilerlerken, yüreciğine sığmayan heyecanıyla, anacığının sabah çıkınladığı azığına el attı. Öylesine, gayesizce.

Mayıs güneşi yiyip patlayan buğusu üstünde morumsu kirazları, kaz yumurtası iriliğindeki haşlanmış yumurtaları, bazlamaları, tuzsuz tereyağını şöyle bir yokladı. Acıkmamıştı aslında. Hem emmilerinin desturunu almadan çıkın açmak pek yakışık almazdı. "Su küçüğün, sofra büyüğün"dü ezelden beri.

Bir kere karın marın doyurmayı düşünmenin zamanı mıydı ki? Rica minnet iki üç kez köyün dışına kurulan harman yerine kadar gitmenin dışında, tanımadığı, binmediği aracın tadını çıkarmalıydı.

Hiç indirmeselerdi keşke. Yorulana, usanana, ihtiyarlayana kadar gezdirselerdi.

Arka arkaya sıralanan araçların en sonuncusunda da olsa, keyfi tıkırındaydı. Büyük emmisi birinci traktörde olup, diğer iki emmisi kendi yanındaydı. Dedesinin sabahki sözlerini, tutup, aldıkları emaneti gözleri gibi koruyorlardı.

"İşler iyi giderse son gün hamama gideriz hep beraber. Oradan da kebapçıya…" demişti Hilmi emmisi.

İnşallah iyi giderdi de, o, adını duyup cismini bilmediği yerleri tanımış olurdu böylece.

Geçen yıl bu zaman babasıyla şehre giden Metin'in söyledikleri doğruysa eğer, Meydan Hamamı'nın yanı başındaki koca binada, insanoğlunun aklına gelebilen her şey mevcutmuş.

Aynalarla kaplı, en üst katına bakınca şapka düşürten, iş hanı lâkaplı bu binaya girmek güzel şey olmalıydı. Para kazanmak, annesiyle kardeşlerine öteberi almak, babasının yerine onları sevindirmek de güzel şey olmalıydı.

Bir kere Metin gibi en az bir haftada anlatmak lazımdı koca şehri. Tadını çıkara çıkara, gözünün içine bakanları meraklandıra meraklandıra... Cebindeki, şehirden gelme, tuttuğu takımın renklerini taşıyan anahtarlık, maskot, çakı filan gibi eşyaları çıkarıp caka sata sata.

Orayı, yani alt katı silme lokanta, diğer katları envai tür dükkân olan iş hanını Veysel Öğretmen de söylemiş, üçüncü kattaki büyük kitapçıdan kitap bile istemişti.

İsim ve yazarını ufak bir kâğıda not edip, bir miktar parayla cebine sokuşturan öğretmeninin buruşmuş kâğıdını, emmilerine göstere göstere gururla okudu. Öyle ya, kitabı şehre giden onca insandan değil de kendisinden rica etmişti koskoca öğretmen.

Veysel Öğretmen gibisi var mıydı canım? O bir yanaydı, diğerleri bir yana.

Ha, bir de Fen Lisesinin yerini tarif etmişti. "Şehre girerken otogar, benzin istasyonu ve yeni kurulmuş siteler var. Onları geçince ilk dönemeçteki büyük gri bina Fen Lisesidir. Yanındaki de yurdun."

İnanmış bir ses tonuyla, ne kadar da emin konuşuyordu bu adam. Sahiden, o lisede şehirli çocuklarla, kendisi gibi köylü, ilçeli çocuklarla bir arada okuyabilecek miydi?

– Abdullah. Daldın galiba.

– He ya emmi… Daldım biraz.

– Uykunu alamadın mı yoksa? Şehre gidenleri pek uyku tutmaz.

– Yok, emmi, aldım. Anam er vakit döşeğimi serdi.

– Yat istersen dizime.

– I-ıh.

– Sen bilirsin yeğen. Şey, birazdan ana yola gireceğiz zaten. Orası asfalt kaplıdır. Yağ gibi gider arabalar. Ne ses, ne toz, ne de sarsıntı... Döşeğinde yatar gibi olur adam. Öyle rahat.

Girintili çıkıntılı dağlardan, arada bir yar başına tutunmuş ahlat, alıç, yabani incir, kuşburnu gibi bildik ağaçlardan, ürkek tavırlarla kanat şakırdatan dağ kuşlarından gayri nesne olmasa da etrafın manzarasını seyretmeyi yeğlerdi Abdullah.

Uykuyu her zaman bulabilirdi. Bir kere ses-toz çıkarmayan, araçları yağ gibi götüren asfalt denilen o yolu görmeden şehre girmemeliydi. Her ne kadar uykusuz olmadığını söylemişse de Halil Emmisinin dizine kafasını koydu muydu anında uyurdu. Tıpkı, harman makinesini seyretmek için gittiği harmanda, babasının lacivert şalvarına kafasını koyup uyuduğu, her bir görüntüyü kaçırdığı gibi...

Koyunların sıcacık karınlarına yaslanıp, izlemeye devam etti etrafı. İçi baygınlaşıp, gözü akar gibi oluyorsa da dayanmalıydı. Siteleri, benzin istasyonunu, otogarı görmeden, lise görüntüsünü içine çekmeden pes dememeliydi.

Koskoca bir dört gün geçirecekti nasıl olsa. Uyurdu canı istediğince. Daha doğrusu fırsat bulabildiğince…

Şu aradaki iki günü de bayram tatiline kattıkları ne iyi olmuştu. Yaşasındı büyükler. Ne güzel işlere yarıyordu bak. Koskoca dükkânları, kebapçıları, kitapçıları, hamamları, liseleri, el sıkışmayı, alışveriş yapmayı, hediye almayı, şehirli suratlar görmeyi bu tatil sayesinde öğrenecekti işte.

Kendisi gibi ilk defa traktöre binen, (ama birçoğu ikinci kere binmeyecek olan) arada bir, "beee" sesiyle, menevişli gözleriyle şaşkın şaşkın etrafı süzen koyunların keçilerin arasında, mutlu bir yüz ifadesi takınarak, ilk asfalt görüntüsüyle tanışmış oldu. Keyifle baktı emmisinin yüzüne. Kendisini biraz daha büyümüş, kocaman bir adam olmuş gibi hissediyordu. Hem, harman bitiminde on beşine girmeyecek miydi?

"Asfalta girdikten gayri, yarım saat bilemedin kırk beş dakika kadar sonra şehir görünür." demişlerdi evvelce giden çocuklar.

Şehrin buğulu görüntüsü uzaktan belirince, ayağa kalkmalıydı. Böyle koyun gibi kıvrılıp kalmak yakışık alır mıydı hiç müstakbel lise öğrencisine. Emmilerinin, dedesinin, Gülkız annesinin, Veysel Öğretmenin gurur kaynağı bir öğrenci olarak, ayakta karşılamalıydı şehir ve lise görüntüsünü...

Hem de hayatındaki diğer önemli olaylar gibi kurban bayramı arifesinde...

***

Dört gün sonraydı.

Şehre hayli uzak köylerden birisi olan Yalnızselvi İlköğretim Okulunun en kıdemlisi Veysel Öğretmen, cızırtılar, hışırtılar arasında, bir gelip bir giden görüntüler eşliğinde ekrana yapışmış yerel televizyonun haberlerini izliyordu; asık suratı ve kızarmış gözleriyle.

Hiçbir zaman mahalli olmaktan öte gidemeyen televizyon spikeri, okuduğu haberin etkisini üzerinde taşıyarak günlük olayları aktarıyordu.

“Şehrimizde kol gezen trafik canavarı bugün bir can aldı, üç kişinin de yaralanmasına sebep oldu. Şehir çıkışında meydana gelen kazada bir tırla bir traktör çarpıştı. Traktörde, bayram için satılmak üzere getirilen koyun ve keçilerle birlikte köylerine gitmekte olan dört kişi bulunuyordu. İsimleri Hilmi, Halil ve Atıf Karaca olan üç kardeş yaralanırken, yeğenleri olduğu bildirilen Abdullah Karaca isimli genç olay yerinde hayatını kaybetti. Tır şoförü yara almazken, kazayı ufak sıyrıklarla atlatan traktör şoförü Ahmet Yıldız olanları mikrofonumuza şöyle anlattı: ‘Her şey aniden oldu. Malları satmış, kalan birkaç taneyle köye dönüyorduk. Ana yola girerken tır birden üstümüze geldi... Mübarek günde öksüzümüzü kurban verdik.’”

Öğretmen gerisini dinleyemeden dokundu düğmeye. Boğazına yumruk gibi bir şey oturmuştu. Tek katlı lojmanın içinden, gözünün erişebildiği köy manzarasına baktı. El öpüp, şeker toplamak için bayramlıklarını giyen çocukların üzerine çöken hüzün içini yakmıştı. Alınlarına konan küçük kırmızı beneklerle köyün altını üstüne getiren minnacıkların üstüne ağırlık çökmüş gibiydi.

Abdullah, kırmızıya çalan sarı saçlarını iterek konuşmuştu daha dört beş gün evvel. “Öğretmenim, nedense benim önemli olaylarım, ilklerim hep kurban bayramına rastlıyor. Bak şehri de ilk defa bu tarihte göreceğim.”

Yutkundu öğretmen. Gülkız’ ın kısılmış sesiyle yaktığı ağıdı, ta evlerine kadar gelen ağlamalarını bir müddet dinledi ve titrek bir sesle mırıldandı:

– Güle güle git Abdullah. Ayrılık günün de kurban bayramına rastladı bak. Nur içinde yat. Mekânın cennet olsun.

DÖN KARAKIZ DÖN

Sıvaları dökük, saçaklarının bir kısmı çökmüş, terk edileli epey olmuş harabe evlerin, içine cinlerin perilerin yaşadığı söylenen viranelerin camı kırık pencerelerini andırıyordu. Morlu siyahlı kareli basmayla kaplanmış yorganın -ki hatırlı misafir gelince, el çabukluğuyla al atlası, dantelli olanıyla değiştirilirdi- altında kaybolmuş gibiydi. İyice çukura kaçmış gözleriyle kıpırtısız yatıyordu.

Beyaz patiska perdeleri yarıya kadar inik odada, en az hasta kadar kıpırtısız duran ikinci bir baş daha mevcuttu ki siyahların hâkim olduğu urbaların içinde, yazmasından dışarı çıkmış iki ince kınalı örük, alev şeridi gibi, aşağıya doğru uzanıyordu.

Kim "köy çocuğu" derdi bu zamanelere... Saat sekize geliyordu. Gelinlerin gönlü olacaktı da kalkıp ocağa aş vurup iki kap kendi önlerine getireceklerdi de, odada saatleri saatlere ulayanlar sevinecekti.

Şu zavallı hasta olmasaydı, o iki uyuşuğun akşama kadar gördüğünü iki saatte görürdü. Üstelik yününü, şişini alıp Kezzüğ'ün yanına laf atıştırmaya giderdi de, bu hâlinde, çorap tekini bitirip gelirdi.

Ortadaki dört inekle, sekiz koyun, bir de eşek değil miydi? Zaten yirmi kanat tavuk-horoz kendi kendilerine girip çıkıyorlardı kümeslerine. Ne zorları vardı ki bu tembellerle?

Dörderden sekiz çocuğun, kocalarının, kaynana-kaynatalarının işlerini yapmaktan, misafirlerden şikâyet etmiyorlar mıydı, ifrit oluyordu. Yedikleri önlerinde, yemedikleri arkalarındaydı. Köyde hangi evde, traktör vardı ki? Değirmene giderken üstüne atlayıp, kurula kurula gitmeyi biliyorlardı ama...

Hem Zorlu Ağa hastaysa onlara neydi ki? Bir kere olsun, oturağını mı attırmıştı? "Gelin, ağzına bir lokma verin" mi demişti? Haftada, bilemedin on günde oğlanlar tıraş ediyor, sonra da battaniyeye yatırıp yalağın önüne götürerek, kazanda ısıttıkları suyla çimdiriyorlardı. Yemek getirince, gelinlere ne oluyorsa, "kokuyor" diye dar kaçıyorlardı dışarıya, Allah Allah... Kendisinin canı yok muydu? Hem mis gibi adamın neyi kokardı ki? Zaten başına bu iş geleli, kaç senedir, ağzına ne zıkkım sürmüştü ne de tütün... Bir parça canı olan sol koluyla, ara sıra tütün işareti yapıyordu ama kendisi görmezlikten gelip, "Şimdiyece içtiğine say. Ne var o merette?" diye terslemiyor muydu?

Kendisi de köyün tek bakkalının doldurulmuş veresiye defterinden rica minnet aldıkları, o da olmazsa bakkalın sümüklü oğlu Alişir'i kandırıp aşırttıkları sayfalarına, analarından saklı kuruttukları mısır püskülünü ince kıyım tütün gibi sararak başlamamış mıydı? Kız başına ağabeylerine özenip samanlıkta bir gün kendi kendisine tütün denemesi yaparken, koca samanlığı yakmamış mıydı? Orada ne aradığını, yangını nasıl çıkardığını, anasından yediği onca çimdiğe, babasından duyluğu o kadar zılgıta rağmen söylememişti.

Gelin olup Zorlu Ağa'ya varınca, üç beş gün gelinlik edip süzüldükten sonra, yabanlığı geçince, "Bir tütün sar da içek Ağa." dememiş miydi? Ağa önce şaşırmış, sonra da keyiflenmişti. Kolay mıydı Ağa karısı olmak? Tütün de içecekti her bir şey de... "Yaylaya çobanları kontrole gidecem." deyip, iki gün yok olduğunu,

şehirdeki gazinoya gidip demlenip, 'toplu'yu havaya boşalttığını, masalardaki süslü hatunlara, fötürünün altından bıyık burduğunu bilse, derisini yüzerdi adamın. Ne de olsa o da bir ağa kızıydı. Zekiydi, çalışkandı. Koca köyde ata binmede üstüne yoktu. Yeni gelinken çifteyi omuzlayıp, ava gittiği, iki ceylanı yüklenip getirdiği halen söylenmekteydi.

Kendisine inci gerdanlık misali iki tane koç gibi oğlan, altı tane maral gibi kız veren kadın, iyi ki "Bu adam sık sık nereye kayboluyor." diye ardına takılmıyordu da, nispeten rahat ediyordu. Sınıkçı İsmail Ağa gibi kocamış yaşında rezil rüsva olsa ne yapardı? Evinde ocağında, çocuklarının başındaydı. En azından kendisi öyle sanıyordu

"Kınalı Keklik" diye nam salmış ağa karısı, ağa kızı kadın, aslından her bir şeyden haberdardı da, bilmezlikten gelmişti yıllar yılı. Yoksa akşamdan saçını, bıyığını boyayıp, "yarın erkenden yaylaya çıkacam. Çobanlar haber salmış. Hayvanlara yalatmak için tuz istemiş. Varam götürem." deyip, şehir yolunda minibüs kazasında beyaz mintanını al kanlara boyayan kazayı duyunca, "oh olsun" der miydi?

Köy, evleri, adam kaynarken; işten kaytarmak için gözünün içine bakan onca can varken, koca ağaya yakışık alır mıydı yaylaya tuz götürmek? Avrat kısmı bilmez miydi her sabah uysal uyanan adamının işlerini rutince kolaçan ettiği hâlde, bazı günler ayna karşısında niye akşamladığını? Tıraş olup, cımbızla gözüne doğru tek tük yol almış telleri yolup, yüzünü şehirli kadınlar gibi ayna misali parlatan kremlerle bezeyip kokulattığını... Hele evden çıkarken, posbıyıklarının ucunu parmak ucuyla avurduna doğru yaba dişi gibi sivriltip, beyaz mintanını sırtına geçirmesi... Eee... Torun tosun sahibi kocamış herif böyle yaparsa, kendisi de "oh" çekerdi işte.

***

Bir inek böğürdü evin altından; horoz, koca evi, köyü sallayan bir avazla, gücünün yettiğince öttü. Sevindi yaşlı kadın. Birazdan evin içi canlanacak demekti bu.

Üstünü eski bir taş plâğın örttüğü oturağı dökmek için kadın dışarı çıkarken, yuvarlanıp, epeyce bir döndükten sonra duran plâğı göz ucuyla gördü Zorlu Ağa. Beş yıldır oğlanların şehirdeki hastaneleri gezdirip, şifa bulamayınca da yatağa mahkûm ettikleri günden beri, gözleriyle takip etmekten başka bir şey yapamıyordu. Sadece kolunun biri hareket edebiliyor, bir de başını sağa sola çevirebiliyordu, o kadar...

“Bakmıyor çeşm-i siyah feryade
Yetiş ey gamze yetiş imdâde
Gelmiyor hançeri ebrû dâde
Yetiş ey gamze yetiş imdâde...”

Hafız’ın gazellerinden biriydi muhtemelen kara yuvarlaktaki. İlk gençliğinde, babadan kalma gramofonda az mı dinlemişti rahmetliği... Daha babası hayattayken, İstanbul’dan gümüş saplı kamçı alıp dönerken, küçük istasyonların birinde su içmek, tütün almak için indiğinde, Hafız’ın yeni çıkmış plâğının sesini duyup, olduğu yerde kalakalmamış mıydı? Sesin geldiği yöne doğru gidip, plâğı çalandan, parası her neyse istememiş miydi? İstasyondan biraz daha içerde, bir kahvehanede çalınan parçaya vurulup, “ille de alacağım” diye tutturup, bir avuç para saymamış mıydı? Kahvecinin gönlünü edip, yağlığına sarıp kolunun altına aldığı Hafız’la istasyonu boyladığında, trenin yerinde yeller estiğini, kendisini burada koyup gittiğini görmemiş miydi?

"Hasta bir kuş gibi inlerim senden uzak
Ağlarım saçlarının hatırasıyla yanarak
Çektiğim hasreti gel bari unuttur bana sen
Bir gün son dileğim hıçkırarak yalvarmak..."

Ne avaz vardı muhteremde... Hamiyetler, Safiyeler, Müzeyyenler, Celâllerle dolu plâk dolabına yerleştirdiğinde, ne kadar mutlu olmuştu. Bırakın bu köyde, civardaki kasabalarda bile eşi bulunmazdı gramofonunun. Rahmetli pederi, meraklı adamdı vesselam. Önce o çalmıştı gelen misafirlere yıllar yılı, sonra da kendisi...

Plâkları kadife bir bez parçasıyla itinayla silerek çalar, yine silerek, yük dolabından bozma plâklığa yerleştirirdi. Kafası iyi (!) olduğu zamanlar, yaylaya doğru yöneltti̇ği gramofonu sonuna kadar açıp, dönen plâğa uymaya çalışarak, "Dön Karakız dön. Helâl sana!" diye, avazı çıktığı kadar bağırırdı.

Ne zaman ki radyolar, teypler icat edildiği sıralar gramofon bozulmuştu, oğlanlar bangır bangır bağıran kasetler getirir olmuşlardı eve… Hele televizyon geleli, temelli unutulup gitmişti.

Kaza geçirene kadar gözü gibi muhafaza ettiği, "gün gelir çalarız, hatıradır" diye toz kondurmadığı karakızlarının, torunları tarafından teker niyetine tel arabalarına çakıldığını işitince fena kızmıştı. Karısı, bir tek karısı anlamıştı kızgınlığını. "Neye gözlerini belerttin? Bir şeye mi kızdın? Kızarmışsın da…" demişti, o kadar.

Eee, kendi yokluğunu fırsat bulup, sonunda oturağın üstüne kapak da etmişlerdi canım taş plâkları.

Şimdiki gençler ne bilsinlerdi o kıymetli parçaları? Daha dün büyük torunu, haftada bir ziyarete girdiği odada sakız patlatıp, "N'aber dede?" deyip, soytarıca bir şarkıyla çekip gitmişti.

Demek ki eşyalar da insanlarla birlikte hasta oluyor, kaza geçiriyor ve ölüyorlardı.

Suyu çekilmiş kuyu gibi derinlerden bakan gözleriyle kapı arkasına kadar yuvarlanmış plâğa baktı, baktı; sesini çıkarmaya mecali yetmediyse de, içinden, "dön Karakız dön" diye bağırdı. Gönlü, çıkmayan sesiyle, Hafız'ı istedi. Onunla birlikte gençliğini de...

TARÇIN BUĞUSU

Gün, ikindiye dönmüştü; ne gelen vardı ne de giden...

Acep zilin sesini mi duyamıyordu? İyice ağırlaşan vücuduyla uzanarak sehpanın üzerindeki okkalık eski saati alıp kulağına dayadı. Kırışıklara bürünmüş gözlerini kısarak iyice dinledi. Gayet rahat duyuyordu. Kulaklarında bir arıza yoktu öyleyse.

Yoksa elektrikler mi kesilmişti? Geçen gün kesildiğinde tam üç saat gelmemişti. Güldü kendi kendine. İzlese de izlemese de televizyon, karşısında çalışıyordu ya!

Daha ezana epey vakit vardı. Nasıl olsa birisi kapısını çalar, “Aşure günün mübarek olsun teyze.” der, buharı tüten mis gibi, bir kâse sıcak aşure çorbası uzatırdı.

Aranmak, sevilmek güzel şeydi canım. Elbet onlar da bilirdi yaşlıya hürmeti, gelenekleri. Gerçi, şu abus suratlı şehre geleli, neredeyse bir seneyi bulacaktı, henüz öyle samimi geleni gideni olmamıştı ama olsundu.

Komşuların memleketindeki gibi, kandillerde helva yapıp dağıtacaklarını ummuş, beklemiş beklemişti. Sonradan aklına gelmişti ki hep terütaze idi komşuları! Öyle ya. Kendi büyüklerine gitmişler, kendi annelerinin, kendi kayınvalidelerinin pişirdiği helvayı kaşıklamışlardı. Yoksa onlar da bilirlerdi değerlerini.

Kandiller ıssız geçtiği gibi, koca apartmandan sadece iki aile bayram ziyaretine gelmişti. Onlar da bir yerlere tatile kaçmayanlar olsa gerekti. Küçük mendillere kırmızı kurdeleyle bağladığı,

içine para da koyduğu çerezlerden sadece ikisini verebilmişti şaşkın bakışlı annelerin çocuklarına.

Yok yok, daha ezana epey vardı. Birazdan buharı tüte tüte porselen kaseler içinde aşureler gelirdi. Çoğu çalışan hanım olduğuna göre, ancak bu saatte hazır olurdu o yapımı zor aş.

İlk hatırladığı şeylerden biri olan bu tatlı aşı, az mı dağıtmıştı çocukken? Ninesi kulplarına kadar kararmış koca kazanı avludaki ocağa oturtturur, malzemeleri bir kimyager edasıyla, sırasıyla tek tek boşaltırdı.

Neredeyse boyunu bulan bakır kepçeyle, iki büklüm belini eğip, pür dikkat kazana bakar, bir yandan ocağa odun atarken, bir yandan da dibi tutmasın diye karıştırırdı. Kıvamının olduğuna kanaat getirdikten sonra, çocukların eline birer küçük yoğurt bakracı verip, mahalleye baştan aşağı aşure yollardı.

Eğlence neviinden yapılan dağıtma işinde -ki kârlı çıkarlardı. Çünkü kaplar boş verilmez, dağıtıcıya küçük armağanlar verilirdi- bir keresinde ayağı taşa takılıp düşmüş, küçük bakraçtaki aşure başından aşağı dökülmüştü. Gülümsedi o günlere giderken.

Ninesinden sonra annesi aynen devam etmişti öğrendiklerine. Kandillerde helva, Muharrem ayında aşure, Ramazanda, bayramlarda erzak...

Bu hususiyetlere herkes dikkat eder, hemen hemen herkes de aynı şeyleri yapardı. Muharrem ayı bitene kadar, çeşit çeşit evlerden, çeşit çeşit lezzetlerde aşure tadarlardı. Sütlü, ballı, pekmezli...

Gelin gittiği evde de aynısını görmüştü. Önce kayınvalidesi oturtmuştu kazanı ocağa, sonra da kendisi. Rahmetlik Çavuş Efendi az mı malzeme taşımıştı çarşıdan?

"Efendi, yarın Muharremin onuncu günü; on çeşit nevale ile aşure kaynatacağım" diye eline sipariş kâğıdını verir, o da eksiksiz

getirirdi. Tıpkı ninesi, anası, kayınvalidesi gibi, diğer analar gibi, senelerce kepçe elinde, karıştırıp durmuştu malzemeleri. Sonra bakraçlara doldurup, komşu komşu, yoksul yoksul dağıtıp, güzel yüzlere gülücükler katmıştı.

Bahçenin köşesindeki yağlı cevizi aşure için saklardı. Onun lezzeti öbür ağaçlara göre daha katmerli olup, taze fındık tadı verirdi. Mahalleden ufak çocuğu olup da diş hediği kaynatacak olana bir tas doldurup yolladığında nasıl da ikrama geçerdi.

Aşure günü yaklaşınca, günler öncesinden karanfil, zencefil, tarçın, yenibahar, karabiber, havlıcan çıkısını yapar, kokulu ayvaları bugüne saklardı. Üzerine nar taneleri serpiştirdiği aşureye bir de süt katardı ki "Emine Hatun, senin pişirdiğin nasıl böyle beyaz oluyor?" diye şaşakalırlardı komşuların yaşlı başlı hanımları.

Çocuklar gurbete gidip, Çavuş Efendi rahmetli olalı, elinin altından aş dağıtıcı çocuklar yokolalıberi, aşurelerin de mi tadı tuzu kaçmıştı ne? Eski lezzeti bulamıyordu artık. Ne karanfilin kokusu kalmıştı, ne de nohudun, yarmanın lezzeti...

Geçen yıl büyük oğlan, "Ana gözümüz arkada kalıyor; yakınımızda bir ev tutalım gel otur." diye zorlamış, sonunda ikna ederek kocaman bahçesinden, çiçeklerinden, ağaçlardan, komşularından kopararak büyük şehre getirmişti.

Gelecekler gidecekler; hastalığında, zor durumunda yanında olacaklardı. Haklıydılar da; dünyanın bin türlü hâli vardı.

Öyle hayallediği gibi gelini torunu gelmiyorsa da oğlu ara sıra yokluyor, gönlünü alıyordu.

"Apartmanın da bahçesi var, toprakla iç içe olacaksın." diyen oğlunun sözüne uymuş, tırmığını, çapasını, belini bile getirmişti. Bahçenin, cetvelle çizilmiş gibi, üç dört yorgan büyüklüğünde, adını sanını bilmediği çiçeklerin dikildiği, bakımını kapıcının yaptığı bir yer olduğunu görünce de hayal kırıklığına uğramıştı.

Oysaki kış bahara dönerken, toprak kabardığında inecek, memleketten getirdiği tohumları serpecek, inliye sızlaya kaçıncı kattaki evinden getirip, can suyunu dökecekti.

Yeni çiçekler gelişip, hareli hareli her biri ayrı renkte açınca, komşularıyla narin dalların uçlarındaki güzelliklere bakarak yarenlik edecekti.

Bahçe, kapıcının bırakın büyükleri, çocukları; kedileri kuşları bile sokmadığı, avuç içi kadar bir toprak parçasıydı.

Olsun ama bunu bulamayanlar da vardı. Belki kapıcı değişirdi de, kendisi inip toprağı avuçlama bahtiyarlığına ererdi bir gün.

Sahi, bu beton sefertaslarında yaşayan insanlar, kurbanlarını nerede kesiyor, yünlerini yataklarını nerede didikliyorlardı?

Bulgur kaynatıp, çeşit çeşit reçeller, marmelatlar yaptığı, erişteler açıp yufkalar pişirdiği kocaman avlusu melül mahzun baktı hayallerin gerisinden. Ceviz ağacından bir damla yaş süzülürken, aşure kazanı belli belirsiz el salladı.

Yok yok, ezandan sonra, öyle memleketteki gibi kalaylı bakır taslarla değil, pırıl pırıl porselenlerle tarçın buğulu aşureler gelirdi. Komşuları, şenlikli şamatalı sofralarında envai çeşit yemekleri kaşıklarken, bu ihtiyarı unutacak değillerdi ya!

Belki sofra zamanı telaştan unutmuşlardı; birazdan çay-meyve zamanı hatırlarlar, kapısını tıklatırlardı. Özür dilemelerine gerek yoktu canım. Her biri ayrı meşakkat çeken yeniyetmelerdi onlar. Kusura bakılır mıydı hiç? Bilmiyor muydu uykulu çocukları kreşe nasıl götürdüklerini, servise nasıl tıktıklarını?

Belki yataklarını düzeltme, sofralarını toplama zamanı bile bulamıyorlardı. Gidişatları hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Daha hiçbirinin evine adım atmamıştı ki... Acep evlerinde çocuklarına

bakacak, iki kap yemek pişirecek büyüğü olan şanslılar da var mıydı? Şöyle akşamüstleri gitse, oradan buradan konuşsalar... Memleketlerinden, komşularından, geleneklerden bahsetseler… Çocukken nasıl bayram gezdiğini, aşure dağıttığını anlatsa… Çerezleri harçlıkları söylese... Yaşıtı kadın da kendi âdetlerinden söz etse...

Bayram deyince memleketi burnunda tüttü bir an. Geçenlerde yumurta kabıyla gelen tavuk tüyünü kendi çilli kızına benzetip nasıl bağrına basıp, yüzüne gözüne sürmüştü. Acep özlediği; tavuğu muydu, memlekette kalan ilgi, sevgi mi?

Gün gibi aşikârdı. Bir senedir itiraf edemediği gerçek; ilgisizlik, sevgisizlik ayan beyan ortadaydı. "Eyvah" dedi yaşlı kadın. "Ben ne yaptım?" Yutkundu.

Hovardaca göz kırpan yıldızlar, gümüş kaftanlı dolunay, gittikçe azalan ışıklar, ertesi gece yeniden buluşmak üzere veda ederken, ötelerden bir grup çığırtkan kuşu, tarçın buğusu renginde güneşin doğuşunu müjdeliyordu.

SON KAŞIK

Yaşlı adam o gün oldukça huzursuzdu. Sığamıyordu koskoca eve. Babadan kalma bu iki katlı, eski ama bakımlı evde yapayalnızdı işte.

Üst katın odalarını dolaştı birer birer; eski sehpalar, beyaz iş perdeler, aynalar, sedirler... Hepsi yerli yerinde, pırıl pırıl duruyorlardı. Sonra ahşap merdivene tutunarak alt kata indi. Ağır ağır mutfağa girdi. Akşam güneşinin aydınlattığı tel dolaba baktı. Elini uzattı, bir an durduktan sonra geri çekti. Canı hiç bir şey çekmemişti.

Bir zamanlar ailece yemek yedikleri masaya uzun uzun baktı. Üç yıl önce ölen karısı Münevver şu sandalyede otururdu, sevimli ikizler; çok sevdiği kızları Hilâl ile Zülâl yan yana şuraya otururlar, kendisi Münevver'in tam karşısına oturur, tek oğlu Ümit ise biraz da gururlanarak baş tarafa otururdu.

Ah! Ne güzel günlerdi o günler, ne güzel.

Şakağında kırların oluştuğu yıllarda kendi memleketine tayin olmuş, baba evine yerleşmişti. Hilâl ile Zülâl ortaokulu bitirmişler, liseye baba yurdunda, baba ocağında başlamışlardı. Ümit ise ortaokul bire başlıyordu o yıl. Eski arkadaşları, teneffüs ettiği hava bile ayrı bir güzellik idi. Son derece huzurlu hissediyordu kendisini artık. Anası, babası, karısı, çocukları, on dakika uzaklıkta olan okulu, cıvıl cıvıl öğrencileri, az şey değildi mutlu olmak

için. Ne yazık ki huzuru tez bozulmuş, ailede yaprak dökümü başlamıştı.

Tam "hasretlik bitti, birbirimize kavuştuk" diye nefes almışlardı ki, birkaç ay arayla anası ve babası öbür dünyaya göç etmişler ve Halil Öğretmenin omzuna kocaman bir dünya yükü bırakmışlardı. Ana-baba acısı ağır gelse de kendini tez toparlamış; ailesine, okuluna, öğrencilerine faydalı olmaya devam etmişti yine de.

Yumuşak huylu olmasından dolayı yıllarca öğrencileri, komşuları, arkadaşları tarafından sevilmiş, sayılmış, takdir toplamıştı. Çok sevdiği tarihi bir bina olan okuluna müdür olmuştu çok geçmeden de… Müdür olmuştu olmasına ama daha sevinemeden acı bir haber yıkmıştı onu. Baba mesleğini seçen kızlarından Hilâl, geçirdiği bir trafik kazası sonucunda sevenlerine veda etmişti.

Tek tesellisi minik öğrencileriydi artık. Yeni Hilâller yetiştirmeliydi. Zülâl'i, Ümit'i bağrına basmalıydı bundan sonra.

Canı eve girmek istememişti aylarca. Tahta masaya oturmak, Hilâl'siz yemek yemeye katlanmak çok zor oluyordu. Herkesin birbirinden kaçırdığı buğulu gözler Hilâl'in boş sandalyesine çevriliyordu.

Bu elim kazadan sonra birkaç yaş birden ihtiyarlayan Münevver, diğer iki yavrusuna daha bir düşkün olmuş, pencereden sokağı gözetler, yollarını bekler hale gelmişti. Anne düşkünleşedursun Zülâl'da gözle görünür bir zayıflama, içine kapanma olmuştu. Kardeşten ayrılmak, hele ikizinden ayrılmak on sekiz seneden sonra çok zor gelmişti ona.

Ümit'in liseyi, Zülâl'in de üniversiteyi bitirdiği yıl bu nazlı kızı dünürcüler rahat bırakmamışlar, komşularından birinin yeğeni olan mühendis bir delikanlıyla evlendirmişlerdi.

Bembeyaz gelinliği içinde kelebekler gibiydi Zülâl. Annesinin, babasının elini öpüp evden ayrılacağı zaman Hilâl'i hatırlayıp nasıl da ağlamışlardı üçü birlikte. Annesine sarıldığında kulağına fısıldamıştı; "Anne, kızımın adını Hilâl koyacağım."

Artık yeni bir hayattı beklenen torun. Anneanne adayı olan Münevver Hanım mütemadiyen bir şeyler örüyor, nakışlar yapıyor, zıbınlar, kundaklar, önlükler hazırlıyordu.

Ya Halil Öğretmen ne yapıyordu… Bir yandan okulun işleriyle meşgul olup bir yandan da torun yolu beklemek, çarşıda aklına ne gelirse onu almakla gününü geçiriyordu.

Beşikten biberona, nazarlıktan çocuk arabasına kadar bir sürü şey doldurmuştu Zülâl'in bekârlık odasına. Torunu ne güzel olacaktı kim bilir? Yumuk yumuk elleriyle "ınga, ınga" diye bağırmasıyla eve neşe katacaktı.

Her gün gelmeliydiler. Yoksa dayanamaz özlerlerdi. Uzak bir yer değildi ya Zülâl'in evi! Kendileri gidip görürlerdi minik Hilâl'i.

"İnsanoğlu taştan dayanıklıymış", derler ya, boşa değilmiş o söz. İkizinin ölümüyle hassaslaşan kalbi doğuma dayanamamış, Zülâl de göç etmişti sonunda ebedi âleme. Kız mı, oğlan mı olduğunu bilemedikleri torunlarıyla birlikte terketmişlerdi, arkada sevenlerini bırakarak...

Artık gözyaşı fayda vermiyordu bu acılı aileye. Daha birkaç yıl önce şu masanın başında neşeyle yemekler yemişler, sofra duası okumuşlar, bulmacalar çözmüşlerdi. Eve gelen gazeteyi birbirlerinin elinden çekerken yırttıkları olmuştu... Ah! Ne güzel günlerdi onlar!

Sofralarında artık üç kaşık, üç tabak vardı. Anne ve baba üçüncü kaşığın da eksilmesinden korkar olmuşlar, gizliden gizliye Ümit'i göz hapsine almışlardı. "Aman terlemesin, üşümesin,

bal yesin, yumurta yesin, meyve yesin" gibi peş peşe ısrarlar, birbiri ardına sıralanan temennilerle oğullarını kuşatmışlardı.

Ve bir gün üçüncü kaşık da eksildi sofradan. Üniversiteyi iyi dereceyle bitirip, "Bilim adamı olacağım, Amerika'ya gideceğim" diyen Ümit'in kaşığı da yok oldu.

Onlar artık birbirlerinden başka kimsesi olmayan iki yaşlı insandı. İki evladını birden toprağa verip erken yaşta çöken bu iki kişi, kâh gülerek, kâh ağlayarak günlerini geçiriyorlardı.

Hasret tüten mektupların yollarını gözler olmuşlardı. Ahşap pencerenin önüne oturup, karşıdaki kaldırım döşeli bayırdan postacının gelişini seyretmek tek tesellisiydi Münevver Hanım'ın. Birinci yılın sonunda Ümit sürpriz yaparak tatile gelmişti. Gelmişti gelmesine ya, sevinçle birlikte bir yığın lakayt hareket getirmişti.

Tuhafına gidiyordu Halil Öğretmenin bir şeyler. Yanında sigara içmesi, saygısız biçimde oturması, anneye "Bayan Münevver" denmesi… Bu kadar kolay mıydı yeni dünyaya ayak uydurmak? Bu kadar kolay mıydı, ecdattan gelen irfana yüz çevirmek; yüzde yüz değişmek? Hey gidi dünya hey, sen kimi rahat koydun kimi değiştirmedin ki…

İkinci gelişi emekli olduğu seneye rastlamıştı. Ummuştu ki, hayattaki tek çocuğu, tek oğlu Ümit; "Babacığım, hayırlı olsun, emekli olmuşsun, inşallah ben de yakında dönerim, sırt sırta veririz. Beraberce iş yaparız" desin. Nerde, nerde o ince düşünce... Habire Teksas'ı, Newyork'u, Kansas'ı, bilmem nereleri anlatıyor, methediyordu.

Ümit'in üçüncü gelişini beklemiyordu artık Halil Öğretmen. Kendisine belki "Halil" diyecek, sigara tutmasını isteyecek, çarşıda pazarda şortla dolaşacak, şu dar pencereli ilçeye aykırı düşecekti. Artık mektupları da seyrelmişti.

Emekli olduğunun üçüncü yılında sofrada tek kaşık vardı artık. Sevdiceği Münevver de gitmişti. Hem üzülmüş, hem sevinmişti Münevver'in ölümüne. Ne vardı sanki şu dünyada? Hilâl'e, Zülâl'e bir an önce kavuşmuştu karısı; keşke kendisi de kavuşabilseydi...

Artık sadece bayramdan bayrama soğuk bir kart geliyordu Ümit'ten. Son kartında Japon bir kızla evlendiğini, bir oğlunun olduğunu yazmıştı. Gelinin adı ne, torununun adı ne, ne zaman görüşecekler bilemiyordu Halil Öğretmen. Ara sıra ziyaretine gelen arkadaşlarından hayatta kalanlar, uzak akrabadan bir iki kişi, yolunu gözlediği eski öğrencilerinden başka kimsesi yoktu.

Merdiven başında ne zamandır dikildiğini hatırlayamadı yaşlı öğretmen. Daldığı düşüncelerinden sıyrılarak hareketlendi ve evin arkasındaki küçük bahçeye gitti. Tavukları, civcivleri gözleriyle severek kümese sokmaya çalışırken, en tatlı sesiyle "Yavrum Hilâl, Zülâl, Ümit haydi kümese evlatlarım... Bilal, Nihal haydi içeriye!" diyordu.

Ailesinin hasretini bu birkaç yıldır beslediği tavuklarıyla gidermeye çalışan emekli öğretmen, Bilal ve Nihal adını verdiği hayalindeki torunlarını da gerçekmiş gibi seviyordu.

Sokak kapısını kilitlerken lambalar da yandı. Birbirine benzeyen akşamlar ne tez oluyordu. Bu yaştan sonra kahve köşelerine alışamazdı, bir şeyler yapmalıydı, kurtulmalıydı bu delirtici sessizlikten, sonsuz yalnızlıktan. Yine kocaman evi gezmeye başlamıştı. Bütün odaların kapılarını açıp bakıyordu. Babasının sapı işlemeli bastonu, annesinin "çeyizimden yadigâr" dediği ibriği, Münevver'in kendi elleriyle ördüğü dantel örtüler, beyaz iş perdeler, Zülâl ile Hilâl'in odası, Ümit'in üstünden düşüp ayağını incittiği sedir, hepsi yerli yerinde, pırıl pırıl, hazin hazin bakıyorlardı.

Uzak akrabalarından bir hanım onbeş günde bir geliyor ortalığı temizliyor, birkaç günlük yemek yapıp gidiyordu. Ailesi yerine koyduğu tavukları, civcivleri ve son zamanlarda merak sardığı karakalem resimleri ile günler birbirine ekleniyordu.

O gün aklına nereden geldiyse çatı katına çıkmak geldi içinden. Belki de bir farklılık, bir canlılıktı aradığı. Bir kenarda tozlanmış olarak Münevver'in sandığı duruyordu. Kapağını kaldırdı; öylesine... Keşke kaldırmaz olaydı. Zülâl ile Hilâl'in kemanları koyun koyuna yatıyorlardı. Kırmızı kurdeleyle sarılmış diplomaları da… Münevver'in nakış kasnakları, desen çizili olan sapsarı parşömen kâğıtları… Sandığın kapağını kapattı, boş gözlerle çatının her tarafını süzdü. Ümit'in kırık bisikleti, torunu için aldığı beşik, çocuk arabası, babasının yıllar önce ders çalışması için kendi elleriyle yaptığı masa, daha neler neler...

Bir kenarda duran mukavva kutunun başına geçti iş olsun diye. Öğretmen okulunda okuduğu yıllardan kalma kitapları, yıllanmış tozlarıyla arkadaşlarının hediyesi romanlar.

O da ne? Öğretmen okulundan kalma ebru teknesi, kurumuş boya kutuları, kılları çürümüş fırçalar.

Gözleri ışıl ışıl ışıldadı çatının alacalığında.

"Tamam! Buldum! Yalnızlıktan kurtulacağım artık! Sıkılmayacağım."

Mutfakta, bir yandan otuz küsur yıldır eline almadığı ebru teknesini yıkıyor, bir yandan da farkında olmadan "Söğüdün yaprağı narindir narin, içerim yanıyor dışarım serin" diye çok sevdiği bir parçayı seslendiriyordu.

Daha önce niye düşünememişti ki? Karakalemle Münevver'in, Zülâl'in, Hilâl'in ve Ümit'in resimlerini yapmıştı. Pekâlâ ebruyu da yeniden yapabilirim, diye düşünüyordu. Resim öğretmenleri

Mücteba bey, sınıfta en çok kendi yaptığı çalışmaları beğenmiyor muydu?

Sanki birdenbire on yaş gençleşmişti. Ansiklopediler karıştırıyor, çarşıdan boyalar, fırçalar, kitreler alıyordu. Tavuklarını bile ikinci plana atar olmuştu.

Teknenin başına geçip, bir, iki, üç derken yavaş yavaş ebrular meydana getirmeye başlamıştı. Her rengi karıştırırken, kitre üzerine fırçayla serperken daha bir heyecanlanıyordu. Her zaman pırıl pırıl olan üstü başı, boya benekleriyle süslenmeye başlamıştı.

Ebruladığı kâğıtlar birer ikişer çoğalmaya başlamıştı. Ümit'e mektup yazarken bu kâğıtları kullansa mıydı? Kıyamıyordu ki...

Hafta başında çarşıya gittiğinde emekli olduğu okuldan eski bir arkadaşına rastladı. İdarede olan bu öğretmen ayaküstü sohbet ederken, "tarihi binanın tamir edileceğini, ancak para sıkıntısı olduğunu" söyledi.

O gece yatağa girdiğinde, günün olaylarını zihninden geçirirken, aklında birdenbire sergi fikri oluştu yaşlı adamın. Hay Allah! Daha önce niye düşünememişti ki? Yatağının içinde doğruldu, sevinçten uyuyamayacaktı bu gece: Sergi açacak, elde ettiği geliri okulun tamirine verecekti! Ümit! Öyle ya Ümit'e de davetiye gönderirdi. Bu sayede torununu ve Japon gelinini de görürdü.

Artık günler çok hareketliydi onun için. Bıkmadan ebru yapıyor, beğenmiyor, yırtıyor tekrar yapıyordu. Kurutup düzgünce muhafaza ettiği kâğıtların üzerine Yunus'tan, Mevlana'dan güzel sözler, beyitler yazıyordu çini mürekkep ile. Çerçeveciye gidiyor, sergi salonuna uğruyor, davetiye bastırıyor, hazanda baharı yaşıyordu adeta. Uzun uğraşların sonunda nihayet Halil Öğretmen,

eski öğrencilerinin yardımıyla sergi salonuna eserlerini götürmüş, duvarlara birer birer astırmıştı. Güzel çalışmaları duvarları süsleyedursun, bir yandan da Ümit'i, gelinini, torununu bekliyordu.

Ümit. Gözbebeği. Öyle ya babası ilk defa sergi açıyordu. Hem de kendi öz sanatlarından olan ebru sergisi açıyordu bu yaşında. Mutlaka iftihar eder, göğsü kabara kabara gösterirdi Japon eşine, "Bizim daha ne sanatlarımız var, kakmalarımız, çinilerimiz, hatlarımız, taş oymacılığımız var." derdi. Daha iki gün vardı açılışa, mutlaka yetişirlerdi.

Geriye sayım başlamıştı ama Ümit görünürlerde yoktu. İlçenin mahalli gazetelerine ve radyosuna haber vererek kalabalık bir açılış yaptılar. Arkadaşlarından, dostlarından, eski öğrencilerinden hayli ilgi gören, birkaç parça da eser satan Halil Öğretmenin, on gün boyunca gözleri, kapıda Ümit'i aradı.

Artık son günüydü serginin, satılan satılmış, kalanların birkaçını kendine ayırmış, diğerlerini de öğretmen arkadaşlarına, okuluna hediye etmişti. Ümit'e olan hasretiyle hüznü birbirine karışıyordu. Keşke görebilseydi eserlerini. Son kolinin ağzını yapıştırırken, bisikletli bir postacı, sergi salonunun önünde durdu. Yüreği ağzına gelmişti ihtiyar babanın. "Demek ki davetiye geç ulaşmıştı. Herhalde 'geliyoruz' diye telgraf çekmişlerdir" diye düşündü. Birkaç adımlık sergi salonunun kapısı ona kilometrelerce uzak görünmüştü. İmzasını alelacele atıp, telgrafı okudu:

"Babacığım, başarılar."

Sadece iki kelimeden ibaret soğuk bir tebrikti bu. Boğazına bir şeyler tıkandı adamın. Günlerdir Ümit'ini, çekik gözlü gelinini, simsiyah gözlü olarak hayal ettiği torununu bekleyen emektar Halil Öğretmen o akşam evine gidemedi.

Sofradan "SON KAŞIK" da kalkmıştı.

KOMŞU SESLERİ

Kadın, sabah mahmurluğuyla esnedi. Çaydanlığa su doldurup ocağa oturtmadan önce, geniş mutfaktaki tezgâhın bir köşesinde duran televizyonun düğmesine dokundu. Hayret! Ne görüntü vardı ne de ses... Elektrik düğmesini çevirmeyi akıl edince içi sıkıntıyla doldu: Elektrikler kesilmişti.

Perdeyi biraz araladı, mutfak masasına yağmurlu göğün grisinin bir kısmı konuk oldu. Sıkıntıyla ıslak sokağa baktı, elektriksiz, televizyonsuz koskoca gün nasıl geçecekti…

Kahvaltıdan sonra alışkın olduğu üzere bulaşıkları makineye koyacakken, aklına kesik elektrikler geldi. Suyu ocakta ısıtıp, bulaşıkları elde yıkadı. Durulanmış kap kacağı bulaşık selesine yerleştirirken, aklına bitişik komşuyla birbirlerine gönderdikleri mesaj geldi. Musluğun bulunduğu su borusuna bir kere kaşıkla vuruldu muydu "çay içelim" iki kez vuruldu muydu "kahve içelim", akşamüstleri dört kez vuruldu muydu "misafirim var, sen de gel" anlamına geliyordu. Epeydir mesaj göndermiyorlardı birbirlerine. Kadın bir iki saniyelik tereddüdün ardından, eline geçirdiği bir kaşıkla iki kez musluğa vurdu. Az sonra karşıdan da iki kez vuruldu; mesaj gelmişti: Hazırım...

Öğlen yemeğini hazırlarken, üst kattaki özürlü çocuğun haykırışlarını, annenin çaresiz cevaplarını duydu. Ne kadar zaman olmuştu ziyaretlerine gitmeyeli... Öğlen sofrası için hazırladığı

irmik helvasından küçük bir tabak kenara ayırdı. Yemekten sonra çocuğu görmeye gidecekti.

Yemek esnasında, alt kattaki bebeğin ağlayışını işitti, utandı. En son annesi hamileyken gitmişti evlerine. Epey zaman geçmişti üzerinden. Ne "geçmiş olsun" demişti, ne de "güle güle büyüt" Cinsiyetini bile bilmediği çocuk için ne götüreceğini bulmaya çalışırken, kapıyı çocuğun açacağını düşündü bir an, ne kadar ayıp olacaktı.

Akşamüstü, pencerenin önündeki çiçekleri sularken, kurumuş yaprakların bollaştığını fark edip ayıkladı. Gözleri karşı balkondaki, Şükran teyzeye takıldı. Yalnız yaşadığı evinin balkonundan sofra bezi silkeliyordu. İhtiyar kadının belinin büküldüğünü, hareketlerinin yavaşladığını yeni fark etti. Saksılardan birini kucakladı. Şükran teyzeyi ziyarete gidecekti.

Balkonun ıslak demirlerine konan, kırçıl tüylü serçelerin birbirlerine sokuluşlarından aç oldukları kanaatine vardı. İki yılı aşkın bir süredir, üst katların birinden ekmek ufalayan Hacıannenin yokluğu hatırına geldi. İki dilim ekmek alarak balkona çıktı.

Akşam, ağlayan, gri bir günün ardından sırtına siyah paltosunu geçirmeye, yerini geceye vermeye çalışıyordu. Kadın, perdeleri çekecekken, kıvrım büklüm sokağın ne kadar sükûnet içinde olduğunu gördü. Tıpkı çocukluğundaki akşamüstleri gibiydi. Başları önlerinde bir yığın aile reisi evlerine gidiyor, ara sıra su sıçratarak giden bir taksi bu sükûneti bozuyordu. Elektrikler olmadığı için, ezanı minareden okuyan müezzinin sesi, çocukluğundaki müezzin sesine ne kadar benziyordu.

Ertesi sabah kadın, yine mutfağa girdi, çaydanlığı ocağa oturtmadan elini televizyonun düğmesine uzattı ama açmadı bu kez. Bu gün yine "komşu sesleri"ni dinleyecekti.

NOT DEFTERİ

Yılların emeklisi Tahsin Efendi, bir elinde bastonu, diğer elinde filesiyle, üç basamaktan oluşmuş sokak kapısının sahanlığına ağır adımlarla çıktı. Bir iki dakikalık soluklanma faslından sonra, her çarşıya gidişinde sanki inadına yapılıyormuş gibi baş aşağı çevrilen kapının turuncu tokmağındaki 4 rakamını bükerek sıkıştırdı ve nihayet zile dokundu.

Her cuma akşamında olduğu gibi, buruşuk yaprakların arasında yüzüne sis çökmüş hamile kadınların görüntüsünü veren "Kızıledip" üzümleri kımıldadı ve yıllardır beraber yaşadığı karısı Habibe Hanım "Kim o?" dedi, yüzündeki kırışıklıkların bir kısmını sesine yükleyerek.

"Bu saatte kim olur ki a kadın?" diyecekti. Demedi, diyemedi Tahsin Efendi, "Benim hatun." dedi, kısaca; hanımın kırışık dolu sesine, buruşuk bir tonla cevap vererek.

Her zamanki cumalardan biriydi işte. Haftada bir gün, sadece cumaları evden çıkar, sabah kahvaltısından sonra çarşıyı boylar, emekli maaşının vaktiyse onu alır, vergi, taksit gibi işlerini yapar, alacağını alır, vereceğini verir, dostlarını, arkadaşlarını dolaşır, serinlikte gittiği çarşıdan yine serinlikte güneş batmaya yakın dönerdi.

Kimisi daireden, kimisi mahalleden bir sürü arkadaşı vardı Tahsin Efendi'nin. İçlerinden biriyle mutlaka yol arkadaşlığı yapar, ilerlemiş yaşına rağmen genç zekasıyla politikadan ekonomiye, sanattan okul taksitlerine kadar her konuda fikir sahibi olur,

azımsanamayacak mesafedeki çarşı yolunu sanki sekerek gelir, eve "Hatun"una bir sürü havadis getirirdi.

Çarşıdan gelen zerzevat dolu fileyi alan kadın önde, Tahsin Efendi arkada, birkaç basamakla çıkılan eve girdiler. Kadın cılız kollarıyla zor taşıdığı fileyle mutfağa yöneldi, adamsa misafir odasına. Ta sekiz on sene evvel, yok yok, on-onbeş sene olmuştur, büyük oğlanın aldığı çekyatı bildik çıtırtı ile açacak, kırmızı kaplı not defterini evrakların bulunduğu naylon çantadan çıkaracak, çözdüğü o kadar bulmacaya, yazdığı o kadar mektuba rağmen bir türlü bitmeyen mavi tükenmez kalemiyle gene bir takım hesaplar yapacak, yeni yeni yazılar yazacak, bazı satırların üstünü karalayacaktı.

***

İki yaşlı insan her zaman olduğu gibi namazlarını kıldılar, yemeklerini yediler, televizyon izlerken çaylarını yudumladılar; duvardaki çocuklarının, torunlarının resimlerine baka baka dereden tepeden, cuma günlerinin bol havadisleriyle sohbet ettiler ve kendileri gibi yaşlanmış yataklarına bir kez daha yorgun bedenlerini bıraktılar.

Gece, lacivert esvabına bu iki ihtiyarı sarıp, göz kırpan yıldızlara ninni söylemeleri emrini verecekken, "Üç kaldı." dedi yaşlı adam fısıltıyla. "Hı?" dedi kadın, soran sesiyle. Geçen ay da "Dört kaldı." diye dolanıp durmuştu bir hafta soyunca. Üstünde durmadı yaşlı kadın, "Ya taksittir, ya alacak verecek meselesi…" dedi içinden.

***

Haftalar haftaları, cumalar cumaları kovaladıkça, yine "Kızıledip"ler buruşuk yaprakların arasından kımıldıyor, yorgun bir çekirge duvarın üstünden başka taraflara zıplıyor, turuncu tokmaktaki rakam baş aşağı ediliyor ve kanadı ahşap kapı Tahsin Efendi'yi buyur ediyordu.

Değişen tek şey, yaşlı kadının gurbetteki çocuklarıyla konuşurken, tülbendiyle ağzını kapatıp, fısıltıyla yaşlı adama belli etmemeye çalışarak, "Babanıza bir şeyler oldu, dört kaldı, üç kaldı, iki kaldı diye dolanıp duruyor." yollu şikâyetleriydi.

"Kızıledip"ler yeni bir bahara, yine duvar üstünden merhaba derken, şehrin bir başka köşesinden, bir başka ihtiyar, kaymakamlık yazı işlerinden emekli Ömer Efendi, sedirin altındaki kutudan mavi kaplı not defterini çıkarıyor, Tahsin Efendi'nin adının ve telefon numarasının üstünü gözleri nemlenerek karalıyordu.

"Dört kaldı, üç kaldı, iki kaldı"ların manasını bir türlü çözemeyen Habibe Hanım artık cuma akşamları duvarın üstünden "Kim o?" diyemiyor, Tahsin Efendi'nin bir sır gibi sakladığını zannettiği kırmızı not defteriyle, mavi tükenmez kalemini hatıra diye saklıyordu.

SESLER KOKULAR VE GÖZLER

Gece, siyah elbisesini çıkarıp alacasını giyerken gıcırtıyla somyasından doğruldu ve elleriyle radyosunu yokladı.

Hayatı sadece seslere bağlıydı onun, birde kokulara… Herkesin anlattığı göğün mavisini, çayırlarını yeşilini çiçeklerin o pembe, sarı, turuncu diye anılanını hiç görmemiş, bilmemişti.

Ne tül kanatlı nazlı kelebeklerin dansından haberdardı ne de uçuk renkli, benekli elbiselerinin varlığından... Arada sırada eline bir şeylerin konduğu olurdu ya, acaba nazlı kelebek miydi bu, yoksa rüzgârın ta uzaklardan getirdiği yavru bir kuşun titrek yürekli ipek tüyü müydü?

Sahi, rüzgâr ne renkti? Herkesin "Altın saçlı" diye tarif ettiği güneşin kaç tane sımsıcak eli, yüzüne muhabbetle buseler konduran kaç tane sıcacık dudağı vardı?

Kar! Ya kar nasıl bir şeydi? Sesi güzeldi karın; bunu hissetmişti. Hem ninesi demişti ki "Her birini melekler indirir gökten." Bir sürü, bir sürü melek inerdi karlarla birlikte yere. Karın sesi güzeldi. Elele tutuşup uçuşarak, şarkılar söyleyerek indiğini nefesini keserek dinler ve hissederdi işte. Onlara basmaya kıyamasa da ayaklarının altından çıkan gıcırtı sesini dinlemek için kar yağdığında dışarı çıkmak, yürümek isterdi. Az mı kar topaklamışlardı annesiyle birbirlerine atmak için? Kar topağının sesi de çok güzeldi, kokusu da.

Tarhana çorbası, patates yemeği, bezelyeli pirinç pilavı ne renkti? Okul kokusu, sıra, masa, tahta tebeşir kokusu nasıldı? Ellese, bilebilir miydi acep renklerini?

Hayatı sadece seslere bağlıydı onun bir de kokulara. Yattığı somyanın gıcırtısı, duvarın gerisinden gelen musluk sesi, araba homurtuları, ayak sesleri, hatta sobanın içinde ayrı ayrı sesler çıkararak yanan odunun kömürün varlığı bile ayrı bir hayat bağıydı onun için.

Elleriyle bir kez daha yokladı radyosunu; her noktasını ezbere bildiği istasyonlardan elleri ellerine değmese dahi binlerce dost sahibi olmuş, binlerce, binlerce insana yüreğini açmıştı.

Kışın, kasabadaki evlerinde, mırıl mırıl kedisiyle soba başında dinlerdi radyosunu, yazın da püfür püfür rüzgâr esen yaylada. Koyun keçi sesi, yayık sesi, yıldız sesi dolunay sesi, yağmur sesi, çığlık çığlığa çocuk sesi ne güzeldi.

Sahi kaç yaşındaydı o? Hayatı güzel bulanlar için yaşın ne önemi vardı ki sanki. Bir ninnide çocuk oluyor, ağır bir parça duyunca; yaşlı oluveriyordu; kıpır kıpır bir türküde yüreği horona kalkıyordu çabucak. "Duymasını bilene kulak gerekmez, görmesini bilene göz gerekmezdi." Ona inanırdı hep.

O mavi, sarı, kırmızı çiçeklerin rengini hiç bilemedi ama rengiyle görenlerden daha iyi kokusunu aldı, tanıdı. Görmese de renkler güzeldi, sesler güzeldi. Soğuk, sıcak, yaz, kış güzeldi. Yayla buğusu, kömür kokusu güzeldi.

Ailesi güzeldi, radyosu güzeldi. Hayatı sadece seslere bağlıydı onun, bir de kokulara. Sesler ve kokular çok güzeldi. Hayat güzeldi.

RAMAZAN ÇAVUŞU

Çok katlı hastanenin soluk ışıkları henüz yanmamış, koridordan "yemeeek" sesi koğuşlara yayılmamıştı. Hasta yatağındaki kolu serumlu, gözlerinin önü halkalanmış, ak tülbentli sarı benizli kadın, o gün girecek Ramazan-ı Şerif'i, ilk kandilin yanışını, o yeri göğü yaratanın bol rahmetini dağıtacağı müjdesini beklemekte, gözlerini şehrin üzerinden ayırmamaktaydı.

Kaynanası, böyle soğuk bir Ramazan gününde,"Ramazan Çavuşu" olmuştu. O, yani kocasının anası her daim derdi ki,"Benim irahmetlik kaynanam, iramazanın ilk günü Hakk'ın irahmetine kavuşmuştu." Kendisinin de aynı gün öleceğini ise hiç hesaba katmamıştı... İster tesadüf deyin, ister tevafuk, geleneklere göre, Ramazan arefesinde, ya da ilk günü ölenlere Ramazan Çavuşu, bayram arefesinde ölenlere de Bayram Çavuşu, yakıştırılması yapılır ve çevredekilerce de imrenilirdi. Kandil günü ölenlere, yoo hayır öyle bir şey yok uydurmayalım.

İşte on beş gündür bu yatakta çakılı kalmış, ziyaretçilerin yolunu gözler olmuştu. İlk günler bayağı geleni gideni olduysa da, sonraları gittikçe azalmış, öğlenki ziyaret saatinde de iftara hazırlık bahanesiyle kimsesi gelmemişti. Kırıldığını hissetti. Acaba bugün, iki ayaklı ziyaretçilerin yerine nurani efendisi mi gelecekti? Sülalede çavuşluk rütbesi alan, üçüncü kaynana mı olacaktı?

Bir an kendi gelinini düşündü. Demek ki, daha sonra, ona da sıra gelecekti. Bu düşünceyi çabucak aklından sildi, gencecik gelini toprağa vermeye kıyamamıştı.

Bugün Ramazan giriyordu. Kendisi de binlerce insan gibi Ramazan'ın girişini, ilk top gümbürtüsünü, ilk hurma yiyişi, sahurları, teravihleri beklemişti ama bugünkü gibi değil.

İlk kez evinin dışında karşılıyordu; binlerce hasta, binlerce mahkûm gibi... Karşılayabilirse tabii. Kendisini çok halsiz hissediyordu.

Sonbaharın, yerini kışa terk ettiği, saçları kırlaşmış adamlar gibi, karların alaca bulaca, şuraya buraya serpildiği günlerdi. Sisler gerisinden görünen, hastaneye hayli mesafeli olan şehir merkezine baktı. Uç dallarına kadar kurşuni renge bürünmüş çıplak ağaçların gerisinden Ulucami'nin yerini kestirmeye çalıştı.

Odaya yemek servisi yapan görevlinin uzattığı yemeklere, irkilerek baktı. Demek akşam ezanı okunup, kandiller yanacaktı. Binlerce insan, binlerce evde sevinçle karşılayacaklardı mübarek günleri, geceleri...

Ya kendisi… Yoksa... Yoksa o da kaynanası gibi, kaynanasının kaynanası gibi, Ramazan Çavuşu mu olacaktı?

Kalbinin çarpıntısı çoğaldı, yüreği dışarı çıkacakmış gibi oldu, feri kaçmış gözleriyle Ulucami'nin kandillerini taradı. Henüz kandilleri yanmamıştı. Kelime-i Şahadet getirdi, gözlerini korkuyla yumarak ölüm meleğini beklemeye başladı.

Omzuna hafifçe vurulup, "Anne taburcu oluyorsun, hazırlanalım." sesiyle, irkilerek etrafına baktı. Ramazan Çavuşu olmamıştı demek ki... "Bayram Çavuşu" olma fikrini de çabucak sildi aklından. Oğlu, "Gelinin sofrayı hazırladı bizi bekliyor, iftara geç kalmayalım." diye gülümsüyordu.